

Att gestalta för riskfylld lek

Designing for risky play

Att gestalta för riskfylld lek

Designing for risky play

Emma Samuelsson

Handledare: Märit Jansson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Anna Jakobsson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Bitr. examinerator: Jitka Svensson SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: A2E

Kurstitel: Independent Project in Landscape Architecture

Kurskod: EX0846

Program: Landskapsarkitektprogrammet

Kursansvarig inst.: Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2025

Omslagsbild: Illustration av författaren

Nyckelord: Riskfylld lek, utmanande lek, utomhuslek, lekmiljö, lekplats

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i JA, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i NEJ, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här: <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

☒ JA, jag ger härmed min tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag ger inte min tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

TACK

Jag vill tacka alla som har stöttat mig genom detta arbete. Jag vill tacka nära och kära för allt stöd och all hjälp ni har bidragit med. Framförallt vill jag rikta ett stort tack till min handledare Märit Jansson för all inspiration och mycket värdefulla kunskap och erfarenhet hon har delat med sig av.

//Emma

SAMMANDRAG

Barns möjlighet till riskfylld lek är idag begränsad. Riskfylld lek är lek som utmanar barn att ta risker för att utvecklas. Att ägna sig åt riskfylld lek ger barn mer positiva hälsoeffekter än om barn inte ägnar sig åt riskfylld lek. Riskfylld lek är bra för barns hälsa, motoriska färdigheter, självständighet, sociala förmågor och motiverar barn att vara mer aktiva när de leker.

Syftet med denna uppsats är att överbrygga gapet mellan forskning om riskfylld lek och utformning av lekmiljöer. Uppsatsen går ut på att undersöka den riskfyllda lekens begränsningar, hur gestaltning kan främja riskfylld lek för barn och att ta fram ett utformningsförslag som gynnar den riskfyllda leken. För att uppnå syftet svarar uppsatsen på tre frågeställningar: (1) Vad begränsar barns möjligheter till riskfylld lek idag? (2) Vilka gestaltungsaspekter för lekmiljöer främjar riskfylld lek? (3) Hur kan dessa gestaltungsaspekter implementeras på en befintlig lekmiljö för att främja riskfylld lek?

Metoden för arbetet är en litteraturstudie följt av ett utformningsförslag med tillhörande platsanalys. Litteraturstudien tar fram den riskfyllda lekens begränsningar och forskning kring den riskfyllda leken kopplat till gestaltning. Det visar sig att de lagar och regelverk som reglerar lekmiljöer och vuxnas involvering i leken är de två främsta faktorer som begränsar barns möjligheter till riskfylld lek. Litteraturstudien föreslår metoden *Risk benefit assessment* (RBA) som en metod som kan minska dessa begränsningar. Vidare analys av litteraturstudien resulterar i gestaltungsaspekter som främjar riskfylld lek. Dessa gestaltungsaspekter implementeras, i kombination med metoden RBA, på en specifik lekmiljö med syfte att öka platsens miljöerbjudanden för riskfylld lek. De aspekter för gestaltning som studien resulterar i är: rik på naturinslag, varierad rumslighet, sociala rum, fasta utmanande lekredskap, lösa utmanande element, varierande terräng samt tillgänglig rik omgivning.

Uppsatsens resultat bygger vidare på den forskning som finns kring riskfylld lek och utvecklar tidigare teorier och kunskap till gestaltungsaspekter.

ABSTRACT

Children's opportunities for risky play are currently limited. Risky play is play that challenges children to take risks to develop. Engaging in risky play has more positive health effects for children than not engaging in risky play. Risky play is good for children's health, motor skills, independence, social skills and motivates children to be more active when playing.

The purpose of this paper is to bridge the gap between research on risky play and the design of play environments. The paper aims to investigate the limitations of risky play, how design can promote risky play for children and to develop a design proposal that favours risky play. To achieve the purpose, the paper answers three questions: (1) What limits children's opportunities for risky play today? (2) What design aspects of play environments promote risky play? (3) How can these design aspects be implemented at Strömsdalen playground to promote risky play?

The method for the work is a literature study followed by a design proposal with associated site analysis. The literature study highlights the limitations of risky play and research on risky play linked to design. It appears that the laws and regulations governing play environments and the involvement of adult in play are the two main factors that limit children's opportunities for risky play. The literature review suggests the *Risk Benefit Assessment* (RBA) method as a method that can reduce these limitations. Further analysis of the literature study results in design aspects that promote risky play. These design aspects are implemented, in combination with the RBA method, on a specific play environment with the aim of increasing the site's environmental affordances for risky play. The design aspects resulting from the study are: rich in natural elements, varied spatiality, social spaces, fixed challenging play equipment, loose challenging elements, varying terrain and accessible rich surroundings.

The results of the thesis build on existing research on risky play and develop previous theories and knowledge into design approaches.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

TACK	
SAMMANDRAG	
ABSTRACT	
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	

DEL I: INTRODUKTION	1
BAKGRUND	1
MÅL OCH SYFTE	2
FRÅGESTÄLLNINGAR	2
BEGREPPSFÖRKLARINGAR	3
METOD	4

DEL II: LITTERATURSTUDIE	6
VAD BEGRÄNSAR BARNS MÖJLIGHET TILL RISKFYLLD LEK IDAG?	6
LAGAR SOM REGLERAR LEKMILJÖER	6
VUXNAS PÅVERKAN PÅ RISKFYLLD LEK	7
FÖRÄLDRAR	7
PEDAGOGER I FÖRSKOLA OCH SKOLA	7
RISK BENEFIT ASSESSMENT	8
DEN RISKFYLLDA LEKENS KATEGORIER	9
DEN RISKFYLLDA LEKENS GESTALTNING	11
GENERELLA PRINCIPER FÖR DEN RISKFYLLDA LEKENS GESTALTNING	11
FYSISKA ELEMENT FÖR DEN RISKFYLLDA LEKENS GESTALTNING	12
VIDARE BESKRIVNING AV DE MILJÖMÄSSIGA FAKTORER SOM KAN	15
PÅVERKA DE FYSISKA ELEMENTEN	
GESTALTNINGASPEKTER	16

DEL III: UTFORMNINGSFÖRSLAG	18
STUDIEOMRÅDE - STRÖMSDALENS LEKPLATS	18
LÄGESBESKRIVNING	18
LEKPLATSENS UTFORMNING	19
VIDARE ANALYS AV TABELLEN	19
PLATSANALYS UTIFRÅN GESTALTNINGASPEKTERNA	21
UTFORMNINGSFÖRSLAGET- STRÖMSDALENS LEKPLATS NYA UTFORMNING	24
RIK PÅ NATURINSLAG	26
VARIERAD RUMSLIGHET	30
SOCIALA RUM	32
FASTA UTMANANDE LEKREDSKAP	34
LÖSA UTMANANDE ELEMENT	38
VARIERANDE TERRÅNG	40
TILLGÄNGLIG RIK OMGIVNING	42

DEL IIII: DISKUSSION	44
RESULTATDISKUSSION	44
METODDISKUSSION	46

AVSLUTANDE KOMMENTARER	48
REFERENSLISTA	49

DEL I: INTRODUKTION

BAKGRUND

Riskfylld lek är en viktig faktor i barns uppväxt och utveckling, men dagens lekmiljöer erbjuder inte barn tillräcklig möjlighet till att ta risker när de leker (Brussoni et al. 2015; Sandseter 2009b; Sandseter, Sando & Kleppe 2021). Det här arbetet handlar om hur lekmiljöer kan utvecklas för att främja den riskfyllda leken mer.

Lek har stor betydelse för barns utveckling. Att leka är för barn en grundläggande, frivillig, självmotiverad och ändamålslös aktivitet (Sandseter, Sando & Kleppe 2021). Barns främsta aktivitet och uttrycksform är leken. Genom lek lär barn känna sig själva och sin omgivning när de testar sina gränser både fysiskt och mentalt (Beckman 2019; Kvalnes & Sandseter 2023). Leken är avgörande för barns upplevelser, utveckling och lärande (Kvalnes & Sandseter 2023). Vidare är lek kärnan i utbildning och omsorg för barn (Chakravarthi 2009). Forskning konstaterar att lek involverar utveckling av kreativitet, utforskning, experimenterande, anpassning, lärande, kommunikation, socialisering, kulturpåverkan och bemästring hos barn. Förutom att barn utvecklas av att leka har även leken ett värde i sig. För barn är leken motiverande, lustfylld, kreativ och fantasifull (Beckman 2019; Chakravarthi 2009). Dessutom är leken en viktig faktor för barns återhämtning (Örebro kommun 2018).

Jämfört med inomhuslek, är utomhuslek extra gynnsamt (Chakravarthi 2009; Mårtensson, Lisberg Jensen, Söderström & Öhman 2011). Att barn vistas utomhus innebär att de får möjlighet till naturkontakt (Mårtensson et al. 2011). Barns välbefinnande, balans, kondition, styrka, inläring och minne förbättras vid utomhuslek (Mårtensson et al. 2011; Örebro kommun 2018). Genom utomhuslek blir även gruppdynamik bättre och konflikter minskar mellan barn (Mårtensson et al. 2011). Utöver leken lekvärde ger lek utomhus barn större möjlighet till fysisk aktivitet, tillfällen att känna frihet, få motion, utveckla sina fysiska färdigheter, utforska sin omgivning, tillfällen för mer social och kreativ lek och lek där barns alla sinnen utforskas. Vidare kan barn efter utomhuslek foku-

sera bättre och kan hantera relationer med andra mer framgångsrikt (Mårtensson et al. 2011; Chakravarthi 2009). När barn leker utomhus använder de sin kreativitet, de utforskar platser med hela sin kropp och kan leka utan de begränsningar en inomhusmiljö innebär (Chakravarthi 2009). Inte bara det faktum att barn leker utomhus är relevant, utan även vilka lekmöjligheter utemiljöns egenskaper skapar påverkar deras hälsa, välbefinnande och utveckling långsiktigt (Mårtensson et al. 2011).

Det finns olika typer av lek som kan ta plats utomhus; en typ är riskfylld lek. Riskfylld lek är en spännande fysisk form av lek som innebär osäkerhet och en risk för fysiska skador (Sandseter & Kleppe 2024). Dock är inte målet att riskfylld lek ska inkludera risk för allvarliga skador eller dödsfall. Vad som skapar en upplevelse av riskfylld lek är när barn testar någonting nytt, när barn är på gränsen till att inte ha kontroll över situationen och när de överkommer rädslor (Stephenson 2003). "Den sammanställda forskningen tyder på att riskfylld utomhuslek överlag ger fler positiva hälsoeffekter jämfört med att undvika riskfylld lek" (Folkhälsomyndigheten 2024, webbsidans underrubrik). I december 2024, gick Folkhälsomyndigheten ut med en litteraturundersökning från vilken slutsatsen kunde dras att riskfylld lek ger barn mer positiva hälsoeffekter än om barn inte ägnar sig åt riskfylld lek. Även Brussoni et al. (2015) och Sandseter, Sando och Kleppe (2021) skriver om fördelarna med riskfylld lek för barn. Barn som ägnar sig åt riskfylld lek är mer välmående, får mer fysisk aktivitet, är mindre stillasittande och är mer involverade i leken. Dessutom utvecklar barn sin förmåga att vara självständiga när de ägnar sig åt riskfylld lek själva och sina sociala förmågor när de tar sig an utmaningar tillsammans med andra (Brussoni et al. 2015; Sandseter, Sando & Kleppe 2021). Sandseter med medförfattare (Sandseter, Sando & Kleppe 2021) skriver att riskfylld lek är en kombination av och en balans mellan spänning, förtjusning och tveksamhet. Barn väljer att ta sig an utmaningar då chansen att belönas med uppmärksamhet överväger de potentiella negativa riskerna. Spänningen i att utmana sig själv och lyckan efter att ha klarat av någonting motiverar barn till att utmana sig fysiskt och således även röra mer på sig (Sandseter, Sando & Kleppe 2021).

Riskfylld lek är bra även mer långsiktigt. Forskning visat att barn med

sämre motoriska färdigheter skadar sig oftare än de med goda motoriska färdigheter (Kvalnes & Sandseter 2023). Genom att ägna sig åt riskfylld lek utvecklar barn goda motoriska färdigheter och lär sig uppskatta och värdera risker i sin omgivning. Riskfylld lek minskar således risken för att råka ut för olyckor i ett långsiktigt perspektiv och forskning pekar mot att riskfylld lek kan leda till färre skador hos barn (Kvalnes & Sandseter 2023; Sandseter, Sando & Kleppe 2021). Även psykiska långsiktiga fördelar hos barn som ägnar sig åt riskfylld lek kan påvisas. Riskfylld lek främjar nämligen barns sociala interaktioner, kreativitet och förmåga att återhämta sig (Brussoni et al. 2015).

Trots den riskfyllda lekens fördelar når inte forskningen kring ämnet fram till planering och gestaltning av dagens lekmiljöer (Kvalnes & Sandseter 2023; Meijer, Visser & van Aalst 2024). Istället är säkerhetsaspekter det som präglar gestaltningen och utformningen av lekmiljöer och lekutrustning (Kvalnes & Sandseter 2023). Även vuxna begränsar barns möjlighet till riskfylld lek. Riskfylld lek anses således vara en konsekvens av antingen ett oansvarigt föräldraskap eller oansvarigt beslutsfattande om lekmiljöers design (Meijer, Visser & van Aalst 2024; Sandseter 2009b; Sandseter & Sando 2016).

Produktsäkerhetslagen tar upp europastandarden, som även är svensk standard, för lekredskap och fallunderlag som exempel på hur en lekmiljö kan bli säker. I och med det har standarden stort inflytande på såväl policy som praktik kring lekplatsers utformning (Boverket 2023b). Ett alltför stort fokus på säkerhet kan motarbeta lekmiljöers syfte, som är att utgöra attraktiva och stimulerande lekmiljöer och mötesplatser vilka främjar barns hälsa och utveckling (Örebro kommun 2018). Behovet vidare, som denna uppsats tar sig an, ligger i att överföra forskningen om riskfylld lek till utformningen av lekmiljöer.

MÅL OCH SYFTE

Uppsatsen syftar till att överbrygga gapet mellan forskning om riskfylld lek och utformning av lekmiljöer.

Denna uppsats avser att uppfylla tre mål kopplade till varsin frågeställning: att undersöka vad som begränsar barns möjlighet till riskfylld lek, att utveckla gestaltungsaspekter baserade på forskning som främjar riskfylld lek samt att ta fram ett konkret utformningsförslag för en specifik lekmiljö som tillämpar dessa aspekter.

Målgruppen för mitt arbete är främst de som arbetar med gestaltning av lekmiljöer. Även andra som arbetar med, eller i sin vardag stöter på, frågor som berör ämnet för uppsatsen är en målgrupp, liksom på sikt barn och andra som använder lekmiljöer.

FRÅGESTÄLLNINGAR

1. Vad begränsar barns möjligheter till riskfylld lek idag?
2. Vilka gestaltungsaspekter för lekmiljöer främjar riskfylld lek?
3. Hur kan dessa gestaltungsaspekter implementeras på en befintlig lekmiljö för att främja riskfylld lek?

BEGREPPSFÖRKLARINGAR

Riskfylld lek

Riskfylld lek kan definieras som "thrilling and exciting forms of physical play that involve uncertainty and a risk of physical injury." (Sandseter & Kleppe 2024, s. 2). Riskfylld lek är således en spännande fysisk form av lek som innebär osäkerhet och en risk för fysiska skador (Sandseter & Kleppe 2024). Dock är inte målet att riskfylld lek ska inkludera risk för allvarliga skador eller dödsfall (Stephenson 2003).

Generella principer

I denna uppsats används generella principer som ett sätt att beskriva mer övergripande konstateranden som kan dras kring vad i en lekmiljö som gynnar riskfylld lek.

Miljömässiga faktorer

Detta begrepp används i denna uppsats utifrån Sandseters (2009b) studie Characteristics of risky play där hon skriver om environmental characteristics. Environmental characteristics, som översätts i denna uppsats till miljömässiga faktorer, beskriver vad som påverkar de fysiska elementens möjlighet till att skapa riskfylld lek. Dessa faktorer kan påverka nivån av risk som uppstår och således skapa mer eller mindre riskfyllda situationer i leken.

Gestaltningsspekter

I denna uppsats tas gestaltningsspekter fram. Gestaltningsspekterna definieras i denna uppsats som aspekter som främjar riskfylld lek i gestaltningen.

Den riskfyllda lekens kategorier

Denna uppsats förhåller sig till en kategorisering av riskfylld lek framtagen av Ellen Beate Sandseter (2007) i sin studie Categorising risky play - How can we identify risk-taking in children's play? samt Kleppes, Melhuishs och Sandseters (2017) studie Identifying and characterizing risky play in the age one-to-three years. Kategorierna är: lek på hög höjd, lek med hög hastighet, lek med farliga redskap, lek nära farliga element, bråklek, lek där barn kan försvinna eller gå vilse, lek med kollision och lek med indirekt risk.

Miljöerbjudanden

Begreppet miljöerbjudanden används i denna uppsats utifrån Lerstrup och Konijnendijk's (2016, i studiens abstract) definition av begreppet affordances: "the meaningful action possibilities of the environment".

Fysiska element

I denna uppsats definieras fysiska element som element på en lekmiljö som kan skapa miljöerbjudanden för riskfylld lek. Det kan vara konstruerade eller naturliga element.

METOD

Metoden för detta arbete omfattar en litteraturstudie följt av analys och utformningsförslag på en befintlig lekmiljö. Utifrån litteraturstudiens resultat utvecklades processer samt gestaltungsaspekter som främjar riskfylld lek. Gestaltungsaspekterna applicerades sedan på en specifik plats och utgjorde underlag för platsanalys och vidare utformning.

Litteraturstudie

En litteraturstudie av forskning om riskfylld lek avser att besvara frågeställning 1 och 2 och ligger således till grund för det utformningsförslag som tas fram. Den litteratur som har samlats in har sammanställts på olika sätt. En del i litteraturstudien svarar på frågeställning 1, vad som begränsar barns möjlighet till riskfylld lek idag. En del tar fram generella principer för den riskfyllda lekens gestaltning. En del presenteras i en tabell. Tabellen ställer upp miljömässiga faktorer som kan skapa möjlighet till riskfylld lek, följt av miljöerbjudanden som dessa miljömässiga faktorer skapar och mynnar ut i fysiska element som främjar riskfylld lek. En del beskriver vidare de miljömässiga faktorer som påverkar de fysiska elementen. Tematisk analys, av litteraturstudien samt tabellen resulterade i aspekter som främjar riskfylld lek i gestaltningen, gestaltungsaspekter, vilka svarar på frågeställning 2. Genom tematisk analys, vilket i denna uppsats innebär att markera relevanta faktorer i litteraturen och utifrån det söka efter mönster och likheter, för att sedan kategorisera dessa, skapades gestaltungsaspekterna. Tabellen utger ett tydligt underlag och gör det enkelt att se mönster bland relevanta faktorer för att utarbeta gestaltungsaspekterna.

Litteraturstudien behandlar litteratur som är relevant för att svara på frågeställning 1 och 2. Val av litteratur till undersökningen har baserats på källor som är väl förekommande i liknande studier som denna samt litteratur som kan svara på frågeställningarna. Den forskning som ligger till grund för denna studie är framförallt Ellen Beate Hansen Sandseters forskning om riskfylld lek (Sandseter 2007, Sandseter 2009a & Sandseter 2009b). Riskfylld lek är relativt nytt i forskningssammanhang och Sandseters studier har under litteraturundersökningen visat sig ligga i framkant av forskningen kring ämnet. Den studie av Sandseter som ligger till grund för den riskfyllda lekens kategorier som denna uppsats

utgår från är; *Categorising risky play - How can we identify risk-taking in children's play?* (Sandseter 2007). Dessa kategorier av riskfylld lek ger en förståelse för vad riskfylld lek är och vidare vilket behov som finns vid att skapa möjlighet för riskfylld lek (Sandseter 2007). Studien *Affordances for Risky Play in Preschool: The Importance of Features in the Play Environment* beskriver vilka miljöerbjudanden som kan gynna den riskfyllda leken och ligger till grund för tabellen som tas fram i litteraturstudien (Sandseter 2009a). Sandseters studie *Characteristics of risky play* bidrar till denna studie främst med kunskap kring miljömässiga faktorer som påverkar de fysiska elementen (Sandseter 2009b).

De fysiska element som beskrivs i Tabell 1 baseras på källor som beskriver element som kan skapa möjlighet till riskfylld lek. Bland annat Sandseters forskning bidrar med dessa fysiska element (Sandseter 2007, Sandseter 2009a & Sandseter 2009b). Utöver Sandseters forskning sticker Littles studie *Promoting risk-taking and physically challenging play in Australian early childhood settings in a changing regulatory environment* ut vilken konstaterar flertalet relevanta fysiska element (Little 2015).

Även Mariana Brussoni är en framstående forskare inom ämnet riskfylld lek. Inte minst genom sitt bidrag i studien *What is the Relationship between Risky Outdoor Play and Health in Children? A Systematic Review* (Brussoni et al. 2015). Studien används i denna uppsats såväl i bakgrunden som i litteraturstudien inklusive tabellen.

Denna uppsats berör metoden *Risk benefit assessment* (RBA) vilken Örebro kommun är föregångare inom i Sverige idag. Örebro kommun förespråkar metoden som ett sätt att arbeta på för att analysera negativa och positiva konsekvenser av riskfylld lek.

I litteraturstudien ingår vetenskaplig litteratur, i den mån det är möjligt, i form av böcker, rapporter, hemsidor, tidskrifter samt publikationer och hemsidor från myndigheter. Sökmotorer som har använts är Google, Google Scholar, Libris och SLU bibliotekets sökmotor Primo. På dessa hemsidor gjordes sökningar efter nyckelord i olika kombinationer, på svenska och engelska, inom ämnet för uppsatsen såsom riskfylld lek, utmanande lek, utomhuslek, gestaltning för riskfylld lek, lekotop, lekmiljö, lekplats och naturlek.

Platsanalys och utformningsförslag

Ett utformningsförslag för Strömsdalens lekplats i Strömstad togs fram utifrån platsanalys som följde litteraturstudiens resultat. Valet av lekmiljö för utformningen baserades på att välja en plats med stor utvecklingspotential att öka sitt utbud av miljöerbjudanden för riskfylld lek och med bristande möjlighet till riskfylld lek med dagens utformning. Gestaltungsaspekter togs fram utifrån litteraturstudien och låg till grund för platsanalysen. Dessa implementerades, tillsammans med RBA som metod, på lekplatsen med syfte att öka platsens miljöerbjudanden för riskfylld lek. Avgränsningar har gjorts gällande att inte analysera platsen utifrån mer generella analysprinciper såsom genom rumslighetsanalys, rörelseanalys, sol- och skugganalys och landskapsanalys. Även andra aspekter såsom tillgänglighet för exempelvis rörelsehindrade har exkluderats från analysarbetet. Vid framtagandet av utformningsförslaget utgick jag, utöver gestaltungsaspekterna, ifrån mina kunskaper som snart färdigutbildad landskapsarkitekt. Utformningen avsåg att svara på frågeställning 3 och bidrog till arbetet med ett plats-specifikt fysiskt exempel.

Arbetet med utformningen inleddes med platsanalys. Strömsdalens lekplats analyserades utifrån gestaltungsaspekterna för riskfylld lek. Platsanalysen baserades på platsbesök samt kartmaterial från platsen. Syftet med analysarbetet var att få en djupare förståelse för platsen samt att se den utvecklingspotential som fanns på platsen. Analysarbetet gick ut på att samla in material i form av fotografier, skisser och anteckningar inför vidare utformning. Visuella analyser skapades i programmen Adobe Illustrator och Morpholio Trace.

Därefter togs ett utformningsförslag fram för Strömsdalens lekplats, utifrån platsanalysen och RBA. Utformningen tog vid från platsanalysen och inleddes med skissarbete, för hand och på Ipad. Skisser i plan och perspektiv, baserat på kartmaterial, flygfoton, fotografier samt observationer på plats, togs fram för att få ytterligare förståelse för platsens utvecklingspotential. Utifrån skissmaterialet utvecklades idéer och ett koncept för lekplatsen, som gynnar den riskfyllda leken på ett balanserat sätt och samtidigt tar hänsyn till platsspecifika egenskaper. Genom vidare ritarbete togs perspektiv, sektionsritningar, sektionselevationer, elevationer och planer fram med högre detaljnivå och noggrannhet för att presentera det slutgiltiga utformningsförslaget. Planerna

och sektionerna i uppsatsen är illustrerade i Adobe illustrater på dator och på iPad med Apple Pencil och utgår från kartunderlag samt flygfotografier från Lantmäteriet (Flygfoto © Lantmäteriet, 2025; Karta © Lantmäteriet, 2025). Perspektiven i uppsatsen utgår från illustrationsplanen och sektionen över utformningsförslaget och är framtagna på iPad med Apple Pencil i illustrationsprogrammet Adobe Illustrater.

DEL II: LITTERATURSTUDIE

VAD BEGRÄNSAR BARNS MÖJLIGHET TILL RISKFYLLD LEK IDAG?

Riskminimering och skydd har under de senaste decennierna dominerat inom ämnet barns uppväxt (Kvalnes & Sandseter 2023). Under de senaste åren har vi kontinuerligt begränsat barns möjligheter till lek och utveckling, inte minst i olika utomhusmiljöer. För bara några generationer sedan ansågs risktagande nödvändigt för överlevnad och för att försörja familjen (Kvalnes & Sandseter 2023). Barn deltog ofta i arbetsuppgifter som idag skulle uppfattas som alltför riskfyllda. Men synen på barn och barndom har förändrats, och idag ses barn som mer sårbara än vad de gjort i tidigare generationer. Detta gör att vuxna känner ett starkt ansvar att skydda dem från olyckor och skador. Generellt har även synen på olyckor skiftat från att ses som resultat av slarv, otur eller öde, till något som kan förutses och förebyggas (Kvalnes & Sandseter 2023).

LAGAR OCH REGELVERK SOM REGLERAR LEKMILJÖER

I dagens samhälle har vi lagar och regelverk som berör säkerheten hos lekmiljöer (Boverket 2023a; Boverket 2023b; SFS 2010:900). De lagar som berör lekmiljöers utformning är Plan- och bygglagen (PBL) Produkt-säkerhetslagen (PSL) och Boverkets byggregler (BBR) (Boverket 2023a; Boverket 2023b; SFS 2010:900). PBL syftar till att "med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer" (SFS 2010:900). PSL syftar till att "säkerställa att varor och tjänster som tillhandahålls konsumenterna inte orsakar skada på person" (SFS 2004:451). Boverkets byggregler i sin tur "innehåller regler om de flesta tekniska egenskapskraven i PBL" (Boverket 2023a). Ett gemensamt syfte dessa lagar och regelverk har, och som berör denna uppsats, är att begränsa riskerna för olyckor i den fysiska miljön (Örebro kommun 2018).

PBL styr det övergripande ramverket för byggande och användning av lekmiljöer (SFS 2010:900). Lagen i sig specificerar inte detaljerade tekniska krav, men det framgår att lekplatser ska planeras och utformas på ett sätt som uppfyller säkerhetskrav och bidrar till trygghet för användarna (SFS 2010:900). BBR i sin tur specificerar tekniska krav som behövs för att uppfylla PBL:s mål. Enligt BBR ska fasta lekredskap utformas så att risken för personskador begränsas. Underlaget under fasta lekredskap ska vara stötdämpande och konstruerat för att reducera risken för skador vid olyckor (Boverket 2022). PSL kompletterar PBL och BBR genom att säkerställa att enskilda lekredskap är säkra. Europastandarden för lekredskap och fallunderlag tas upp som ett exempel på hur kraven kan tillgodoses och hur lekmiljöer kan bli säkra (Boverket 2023b). I och med intensiv marknadsföring för den europeiska och svenska säkerhetsstandarderna, SS-EN 1176 och SS-EN 1177, och fokus på markägarens ansvar vid olyckor, fick standarderna stort genomslag (Jansson, Bucht & Bodelius 2016). Standarder för lekredskap och stötdämpande underlag har därmed blivit bransch-praxis vid bedömning av lekmiljöer och används som vägledning för att uppfylla säkerhetskraven enligt PBL och PSL (Boverket 2022). Standardens stora genomslag som svensk praxis är problematisk då den utgår från prefabricerade lekredskap och fallunderlag och således har en begränsad syn på lekmiljöer och inte sätter barns lekmöjligheter i fokus (Jansson, Bucht & Bodelius 2016).

PBL syftar därmed till att säkerställa att lekmiljöer är utformade på ett säkert sätt för att minska risken för olyckor. Enligt PBL är säkerhet och trygghet centrala aspekter vid planering och byggnation av offentliga miljöer, inklusive lekplatser (SFS 2010:900). Boverket beskriver vidare att lagen karakteriseras av olika intressen som måste ställas i relation till varandra vid beslutstaganden (Boverket 2023c). I planeringsprocesser har olika aktörer olika ingångsvinklar och olika mål vilket gör samhällsbyggnaden komplex (Boverket 2023c).

Vad gäller fysisk planering av lekmiljöer för barn är det ytterligare komplext (Boverket 2023c). Barns intressen har inte någon direkt plats i PBL. Istället är det barnkonventionen som representerar barns intressen och behov. Att integrera barnkonventionen och således barns behov vid

beslutstaganden blir ytterligare en intressant att ta hänsyn till och en ytterligare komplex process enligt Boverket (2023c). Konflikten mellan säkerhet och risk är en av de motstridiga processer som dyker upp vid fysisk planering för barn. Det uppstår en motsättning mellan säkerhet och barns rätt till utvecklande lek. Säkerhetsaspekter hämmar möjligheten till utvecklande och rika lekmiljöer för barn. Boverket betonar vikten av rika lekmiljöer som erbjuder möjligheten för barn att testa gränser, söka utmaningar samt utforska och utveckla sina förmågor genom de erfarenheter de får av leken. Trots detta menar Boverket att PBL motarbetar dessa miljöer i och med dess fokus på säkerhet (Boverket 2023c).

Lagarnas styrkor och begränsningar behöver tolkas mer grundligt (Ball 2002). De bör inte användas som en ursäkt för att undvika att beakta barns behov ingående. Innehållet måste beaktas noggrant, men även tolkas och tillämpas med omdöme (Ball 2002).

VUXNAS PÅVERKAN PÅ RISKFYLLD LEK

Vuxna såsom pedagoger i förskola och skola samt föräldrar har ofta möjlighet att sätta begränsningar för vad barn får och inte får göra (Kvalnes & Sandseter 2023). På så sätt bidrar vuxna till barns säkerhet men samtidigt begränsar de barnens exponering för risker och utmaningar som är viktiga för deras utveckling (Sandseter & Sando 2016). Vuxnas oro för att hållas ansvarig om ett barn skadar sig är ofta ett av de största hindren för att skapa utvecklande utemiljöer (Örebro kommun 2018).

FÖRÄLDRAR

Föräldrars rädslor för barns säkerhet sägs vara en av anledningarna till att barn inte erbjuds möjlighet till riskfylld lek i tillräcklig utsträckning (Ball 2008). Föräldrar som agerar överbeskyddande vid lek och vars fokus ligger på att förhindra skador kan ha negativa effekter på barns förmåga att hantera risker och omvärlden samt på deras psykiska välbefinnande (Kvalnes & Sandseter 2023). Organisationen Outside Play

(u.å.) är ett forskarteam som undersöker barns utomhuslek med fokus på risklek och skador. Forskningsgruppen leds av Mariana Brussoni, professor vid University of British Columbia, som är en pionärforskare inom ämnet risklek. Outside play (u.å.) förklarar på sin webbplats att det finns flera olika orsaker till att föräldrar agerar överbeskyddande. Föräldrars rädslor kommer i vägen för deras beslut kring vad deras barn tillåts att göra. Vanliga orsaker till detta är; rädsla för att barnet ska bli allvarligt skadat, oro att barnet inte vet hur det ska undvika skador, oro att andra människor ska skada barnet antingen fysiskt eller psykiskt samt rädsla för andra vuxnas dömande åsikter kring riskfylld lek (Outside play u.å.).

Å andra sidan påpekar föräldrar även att de gärna vill att deras barn ska få uppleva samma friheter som de fick som barn när de lekte, och att de gärna ser att deras barn spenderar mindre tid framför skärmar och mer tid utomhus (Ball 2008; Kvalnes & Sandseter 2023). Vad som, bland annat, förhindrar detta är att det finns få attraktiva miljöer för barn att leka på (Ball 2008).

För att föräldrar inte ska agera överbeskyddande utan istället uppmuntra sina barn till rimligt risktagande vid lek bör det finnas en balans i hur de bedömer risker och förmedlar sin syn på dem (Kvalnes & Sandseter 2023). Föräldrar behöver bidra till positiva upplevelser samtidigt som de skyddar barn från faror. När vuxna bedömer riskfylld lek bör de överväga både sannolikheten och allvarlighetsgraden av potentiella skador, men även de långsiktiga effekterna av leken. Att hålla barn passiva kan minska risken för skada kortsiktigt, men kan vara skadligt för deras långsiktiga utveckling eftersom de missar chansen att utveckla viktiga färdigheter och självförtroende genom leken (Kvalnes & Sandseter 2023). Förmågan hos föräldrar att finna en rimlig balans mellan de positiva och negativa, både kortsiktiga och långsiktiga konsekvenserna av riskfylld lek, är således avgörande för deras påverkan på barns utveckling genom leken (Kvalnes & Sandseter 2023).

PEDAGOGER I FÖRSKOLA OCH SKOLA

Den syn på och involvering i utomhusleken som pedagoger i förskola

och skola har, påverkar hur barn leker (Chakravarthi 2009). Vuxnas närvaro respektive frånvaro kan till och med anses vara den yttre faktor som har störst påverkan på hur barnen leker (Månsson 2000).

Pedagoger i förskola och skola begränsar barn från att ägna sig åt riskfylld lek (Kvalnes & Sandseter 2023). De förmedlar narrativet, att undvika risker är den viktigaste aspekten kring lek, till barn. Förutsättningarna för riskfylld lek på skolor och förskolors utemiljöer har begränsats med åren. Idag är möjligheterna för riskfylld lek begränsade och möjligheter som tidigare erbjöds är inte längre tillåtna (Kvalnes & Sandseter 2023).

Barn kan vidare påverkas direkt negativt av att bli tillsagda av en pedagog om hur de ska leka (Sandseter 2009b). När barn tar sig an utmaningar krävs ofta stort fokus och barnets fulla uppmärksamhet. Om en pedagog då kommer emellan barnen och deras fokus kan det innebära en risk. Till exempel när ett barn fokuserat klättrar högt upp i ett träd och en förskolepedagog säger till barnet att hen måste komma ner, så skiftas fokus från utmaningen till pedagogen, vilket kan skapa en farlig situation (Sandseter 2009b).

På förskolor och skolor har pedagoger det främsta ansvaret kring barns tillgång till riskfylld lek (Kvalnes & Sandseter 2023). Kvalnes och Sandseter (2023) undersöker i sin studie *Risky Play - An Ethical Challenge*, barns behov av riskfylld lek i relation till etiska aspekter. De menar att det är avgörande för skolor och förskolor att införa ett rimligt moraliskt skydd för medarbetare eftersom rädslan för att bli ansvarig om ett barn skadar sig kan leda till att personal begränsar möjligheten till riskfylld lek ytterligare (Kvalnes & Sandseter 2023). Å andra sidan kan överdrivet moraliskt skydd leda till att personalen inte känner något ansvar alls. Den gyllene medelvägen innebär ett erkännande av både individuellt och systemiskt ansvar, där anställda vågar ge barn möjligheten att utvecklas inom acceptabla ramar för riskfylld lek (Kvalnes & Sandseter 2023).

RISK BENEFIT ASSESSMENT

Risk Benefit Assessment, RBA, är en metod som tar in ett brett perspektiv vid arbete med lekmiljöer, inklusive begränsningar och faror såväl som lekens fördelar. Således kan metoden undvika att begränsa barns möjligheter till riskfylld lek i onödan. *Den balanserade riskbedömningsmetoden*, som den översatts till på svenska, stöds av den brittiska myndigheten Health and Safety executive vilken bland annat ansvarar för barns hälsa och säkerhet (Örebro kommun 2018). I ett utlåtande påpekar myndigheten att det är avgörande att ha en nyanserad inställning till risker i barns lekmiljöer och att inte låta rädslan för att de ska skada sig dominera, vilket låg till grund för att ta fram RBA (Örebro kommun 2018).

Örebro kommun (2018) beskriver hur metoden bör användas i syfte att skapa förståelse för en balanserad riskbedömning inklusive de standarder som ligger till grund för den tekniska riskbedömningen. Vid implementering av metoden krävs, enligt Örebro kommun (2018), även styrdokument som anger syftet med och vikten av att balanserade riskbedömningar tillämpas samt dokumentation av riskbedömningar vid olycksfall (Örebro kommun 2018).

I en balanserad riskbedömning lyfts balansen mellan positiva konsekvenser av lek och faror med lek fram. Målet med en balanserad riskbedömning är att skapa miljöer där barn kan utvecklas och utforska sina gränser i en trygg miljö. Således är metoden passande för att gestalta för riskfylld lek. Målet kan beskrivas som att skapa lekmiljöer vilka inte är så säkra *som möjligt*, utan miljöer som är *tillräckligt* säkra (Örebro kommun 2018).

Eftersom anledningen till att vi har lekmiljöer i våra samhällen är att gynna barn bör den viktigaste aspekten för dessa miljöer vara just de fördelar de tillhandahåller barn (Ball 2008). Den balanserade riskbedömningsmetoden analyserar fördelar och risker utifrån deras olika karaktär vilket gör den användbar och unik. RBA gör det möjligt att göra en välgrundad bedömning, baserad på detaljerade överväganden av olika aspekter, såsom vuxnas påverkan och relevanta lokala förutsättningar i relation till gällande lagar (Ball 2008). Metoden kan således skapa större förståelse för den riskfyllda lekens fördelar. Riskbedömningsmetoden avser till exempel att svara på frågor som;

Vilka är fördelarna för barn, ungdomar och för andra människor? Vilka synsätt finns på riskens natur, och hur trovärdiga är de? Vilka är alternativen för att hantera riskerna, och vilka är fördelarna, nackdelarna och kostnaderna med varje alternativ? Vilka relevanta lokala faktorer behöver beaktas, platsens egenskaper, den lokala befolkningen och troliga användare och/eller andra lekmiljöer i närheten (Ball 2008)?

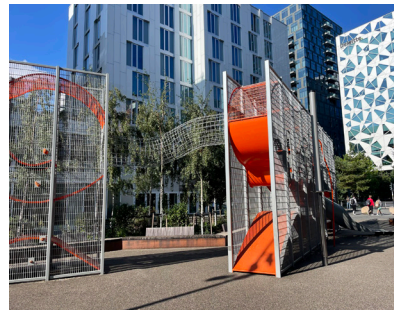
DEN RISKFYLLDA LEKENS KATEGORIER

Definitionen av riskfylld lek som denna studie förhåller sig till består av åtta olika kategorier av lek. Ursprunget till dessa kategorier har Ellen Beate Sandseter (2007) tagit fram i sin studie *Categorising risky play - How can we identify risk-taking in children's play?*. I arbetet med studien observerade författaren lek på olika förskolor med fokus på barn mellan tre och fem år. Sandseter såg på förskolebarnens vardagliga aktivitet samt intervjuade anställda och barn. Arbetet ledde fram till sex olika kategorier av riskfylld lek: a) lek på hög höjd, b) lek med hög hastighet, c) lek med farliga redskap, d) lek nära farliga element, e) bråklek, f) lek där barn kan försvinna eller gå vilse (Sandseter 2007). Tio år senare undersökte Sandseter kategorierna vidare, tillsammans med Kleppe och Melhuish (Kleppe, Melhuish & Sandseter 2017). Denna gång studerades barn i åldersgruppen 1-3 år. Valet föll på att fokusera på 1-åringar då deras lekbeteende avvek från den rådande förståelsen av vad riskfylld lek är. Efter observationsstudier kom författarna fram till två tilläggs kategorier utöver de sex befintliga; lek med kollision och lek med indirekt risk (Kleppe, Melhuish & Sandseter 2017).

Lek på hög höjd

Lek på hög höjd (play with great heights) är en av de åtta kategorierna av riskfylld lek. Leken uttrycker sig ofta genom att barn klättrar (figur 1.) (Sandseter 2007). Att klättra är enligt Sandseters observationer den vanligaste formen av riskfylld lek. Utöver klättring innefattar denna kategori av riskfylld lek även hopp från höga höjder. Denna kategori av riskfylld lek är uppenbart utmanande och spännande för barn. Det var under Sandseters observationer tydligt att barn upplevde lek på hög höjd som någonting exalterande och läskigt (Sandseter 2007). Utifrån intervjuerna med barn kunde konstateras att de upplevde risker med

denna kategori av lek. Barnen menade att ibland gör det ont när man landar på marken efter ett hopp från en hög höjd men att det var det som gjorde det spännande. Sandseters observationer visar även att denna kategori av lek kan bidra med en känsla av stolthet hos barn och känslan av att lyckas överkomma någonting läskigt och utmanande (Sandseter 2007).

Figur 1: Hög klätterställning. Fotografi av författaren, taget september 2023.

Lek med hög hastighet

En annan kategori av riskfylld lek är lek med hög hastighet (play with high speed) (Sandseter 2007). Det finns flera olika typer av lek med hög hastighet som kan leda till risk och några av de vanligt förekommande exemplen Sandseter konstaterade är att cykla, att springa snabbt och okontrollerat nerför till exempel kullar. Även att glida ner från en kulle eller rutschkana (figur 2.) eller att svinga sig i en linbana skapar tillfällen för lek med hög hastighet. Enligt intervjuerna med barnen Sandseter gjorde blev det tydligt att barnen såg risker i att leka med hög hastighet (Sandseter 2007).

Figur 2: Rutschkana. Fotografi av författaren, taget augusti 2023.

Lek med farliga redskap

Lek med farliga redskap (play with dangerous tools) är lek där barn har tillgång till, och använder sig av farliga redskap såsom såg, spik, hammare eller kniv (Sandseter 2007). Lek med farliga redskap innebär en självklar risk för såväl barnet som leker samt andra som befinner sig i närheten av barnet. Denna risk var även barnen som Sandseter observerade medvetna om och var således extra koncentrerade när de lekte med dessa typer av redskap. Sandseter intervjuade de som arbetade på förskolorna kring denna kategori av riskfylld lek och personalen menade att de håller extra uppsyn på barnen om de leker med farliga redskap (Sandseter 2007).

Lek nära farliga element

Lek nära farliga element (play near dangerous elements) är en vanligt förekommande kategori av riskfylld lek vid Sandseters observationsstudier (Sandseter 2007). Denna kategori av riskfylld lek kan inkludera att leka vid branta klippor eller vid djupt vatten (figur 3). Således avgörs denna kategori av riskfylld lek av den omgivning barn leker i. Vad det gäller risken att leka nära farliga element på hög höjd innebär denna kategori av riskfylld lek, till skillnad från lek på hög höjd, inte att barn leker på dessa höga element utan endast nära dem (Sandseter 2007). Barnen som Sandseter intervjuade hade olika uppfattning kring hur farlig de upplevde lek nära farliga element. Vad gäller personalen på

Figur 3: Lek nära djupt vatten. Fotografi av författaren, taget augusti 2024.

förskolorna ansåg de att framförallt lek nära djupt vatten innebär en stor risk (Sandseter 2007).

Bråklek

En annan kategori av riskfylld lek är bråklek (rough-and-tumble play) (Sandseter 2007). Denna kategori inkluderar fäktning med pinnar, att brottas eller att fightas på skoj. Risken med denna kategori av lek är att den kan övergå till riktiga bråk istället för en lek. Enligt Sandseters forskning är det främst pojkar som ägnar sig åt bråklek. Utifrån intervjuerna framgår att de flesta barnen tycker att denna kategori av lek är mycket rolig och att personalen inte ser den som speciellt riskfylld (Sandseter 2007).

Figur 4: Lek där barn kan försvinna eller gå vilse. Fotografi av författaren, taget oktober 2024.

Lek där barn kan försvinna eller gå vilse

Lek där barn kan försvinna eller gå vilse (play where the children can disappear/get lost) uppstår när barn får frihet att upptäcka en plats på egen hand (figur 4) (Sandseter 2007). För att denna kategori av lek ska uppstå krävs att barnen inte begränsas i sin äventyrlighet och att de får frihet att upptäcka och vandra runt själva. Utifrån Sandseters observationer och intervjuer med barnen är det tydligt att barnen ser leken som läskig men fortsatt spännande och lustfylld. Personalen däremot ser inte denna kategori av lek som riskfylld (Sandseter 2007).

Lek med kollision

Lek med kollision (playing with impact) har den gemensamma egenskapen att barnet eller ett föremål kraschar in i något (Sandseter 2007). Det kan handla om att gå på gång cykla in i ett staket eller kasta sig ner på en madrass (Kleppe, Melhuish & Sandseter 2017).

Lek med indirekt risk

Lek med indirekt risk (vicarious risk) handlar om att risker observeras av barn (figur 5) (Sandseter 2007)s. Det kan till exempel handla om yngre barn som ser på när äldre barn leker på ett riskfyllt sätt. Trots att denna kategori av riskfylld lek endast är passiv kan den skapa samma typ av upplevelse hos barn som de mer aktiva kategorierna. Indirekt riskfylld lek kan ses som en förfas till mer risktagande i lek (Kleppe, Melhuish & Sandseter 2017).

Figur 5: Lek med indirekt risk.
Fotografi av författaren, taget
december 2024.

DEN RISKFYLLDA LEKENS GESTALTNING

Genomtänkt lekmiljödesign är centralt för att främja barns utveckling (Deniz & Cevher Kalburan 2023). Utformningen av en lekmiljö bör maximera lekens potential. Lekmiljöer som är naturlika, varierande och utmanande möjliggör för risktagande hos barn som leker (Deniz & Cevher Kalburan 2023). Riskfylld lek handlar om att ge barn möjlighet att möta utmaningar och själva bedöma risker, och lekmiljöer bör skapa förutsättningar för detta (Deniz & Cevher Kalburan 2023).

GENERELLA PRINCIPER FÖR DEN RISKFYLLDA LEKENS GESTALTNING

Gröna lekmiljöer erbjuder mer möjlighet till riskfylld lek än kvarterslekplatser (Deniz & Cevher Kalburan 2023). Deniz och Cevher Kalburan (2023) jämför kvaliteter och möjligheter för riskfylld lek mellan två typer av lekplatser: gröna lekplatser i parker eller naturliga områden och kvarterslekplatser i tätare bostadsområden. I denna studie är gröna lekplatser kännetecknade av större ytor med naturliga inslag som träd, buskar och eventuellt vatten (Deniz & Cevher Kalburan 2023). Kvarterslekplatser däremot ligger i tätare bostadsområden och är oftast mindre än gröna lekplatser. De är utformade för att passa det lokala samhället och innehåller ofta prefabricerade lekredskap med färre av de omfattande naturliga inslag som finns på gröna lekplatser. En av de viktigaste resultaten i studien är att kvarterslekplatser ofta begränsar möjligheterna till riskfylld lek (Deniz & Cevher Kalburan 2023). Författarna menar att barns entusiasm minskar med repetitiv exponering för fast prefabricerad utrustning och betonar behovet av varierande och utmanande miljöer. Gröna lekplatser däremot erbjuder dessa möjligheter (Deniz & Cevher Kalburan 2023). Med naturliga inslag som träd, stenar och vattendrag erbjuder dessa miljöer ständigt nya utmaningar för barn. De är både kostnadseffektiva och fungerar som en ständig uppmuntran för barn att utforska sina gränser (Deniz & Cevher Kalburan 2023).

Forskare kan konstatera att naturliga miljöer generellt har stor betydelse

för riskfylld lek (Deniz & Cevher Kalburan 2023; Moore 2014; Sandseter, Sando & Kleppe 2021). Naturliga lekmiljöer är rikare på miljöerbjudanden för riskfylld lek än lekmiljöer med mer prefabricerat och standardiserat innehåll (Chakravarthi 2009; Beckman, Simonsson & Eriksson 2022). Forskning visar att dynamiken på naturliga lekmiljöer skapar en rik variation av lekmöjligheter (Sandseter, Sando & Kleppe 2021). Naturliga miljöer, till skillnad från mer standardiserade och strukturerade lekplatser, omfamnar naturens oförutsägbarhet, vilket bidrar till unika och ständigt föränderliga utmaningar och lekupplevelser med ett högre lekvärde (Moore 2014; Sandseter, Sando & Kleppe 2021). Fast utrustning lämnar lite utrymme för barn att leka kreativt eftersom det vanligtvis finns ett begränsat antal sätt att leka med utrustningen (Chakravarthi 2009). När barn leker söker de efter lek- och lärandemöjligheter för att utmana sig själva, väcka sin nyfikenhet och ta risker som är anpassade till deras individuella utvecklingsnivå (Moore 2014). Naturliga lekmiljöer erbjuder otaliga lekmöjligheter vilket stärker barns autonomi genom att uppmuntra dem att med sin fantasi skapa egna förutsättningar och utmaningar (Deniz & Cevher Kalburan 2023). I naturliga miljöer får barn själva se risker, göra bedömningar och agera inom eller vid gränsen för sin egen färdighetsutveckling. Under dessa omständigheter är risken för skada liten och oförutsägbarheten kan göra leken mer spännande och utvecklande (Beckman, Simonsson & Eriksson 2022; Moore 2014). Designade lekstrukturer däremot har en avsiktlig funktion och således är utrustningens utmaningar redan uttänkta och förbestämda (Beckman, Simonsson & Eriksson 2022).

Trots att naturliga element på lekmiljöer skapar bättre förutsättningar för riskfylld lek bör inte prefabricerade lekredskap uteslutas (Brussoni et. al 2015; Deniz & Cevher Kalburan 2023). Oavsett sina begränsningar kan strategiska designinsatser avsevärt förbättra lekmiljöers kvalitet och närma sig de gröna lekmiljöernas egenskaper (Deniz & Cevher Kalburan 2023). Färdiga lekredskap kan erbjuda motoriska utmaningar som är svåra att få till med enbart naturmaterial. Olika former av gungställningar kan till exempel skapa lekmöjligheter med mycket högre fart än en nedböjd trädgren (Beckman, Simonsson & Eriksson 2022). Men för att dessa möjligheter ska skapas krävs en viss nivå på utrustningen. Lekredskap som är komplexa, erbjuder flera alternativa

sätt att leka på och är rörliga snarare än statiska föredrar barn (Chakravarthi 2009). Barn letar efter egna, utmanande sätt att leka med lekredskap för att hitta spännande utmaningar som passar deras egen nivå. Ett exempel på barn som gör just detta är ett citat från ett barn som Wenger, med medförfattare (2024), nämner vilket översatt till svenska lyder "Nästan alla försöker hänga i knäna. Jag vet att vi inte ska göra det, men det är roligt och läskigt." (Wenger, Lynch, Prellwitz & Schulze 2024, s. 418; Prellwitz & Skär 2007, s. 149).

Att utrustningen är stimulerande och spännande för barn är också viktigt i ett riskperspektiv (Chakravarthi 2009). Risken för olyckor ökar nämligen när barn blir uttråkade, vilket gör det viktigt ur säkerhets-synpunkt att skapa utmanande och stimulerande lekmiljöer för barn. Lekmiljöer med kreativa lösningar, där modulära och samordnade lekinstallationer kombineras med unika arkitektoniska former och naturliga material, har visat sig vara särskilt attraktiva och uppskattade av barn (Chakravarthi 2009).

FYSISKA ELEMENT FÖR DEN RISKFYLLDA LEKENS GESTALTNING

I den litteratur som finns om riskfylld lek nämns olika fysiska element som kan skapa miljöerbjudanden relaterade till de olika kategorierna av riskfylld lek. För att samla dessa och få en överblick har de sammanställts i en tabell. Se sammansatt tabell nedan för fysiska element, samt miljömässiga faktorer som kan påverka de fysiska elementen, som kan skapa miljöerbjudanden till de olika kategorierna av riskfylld lek.

Tabell 1: Tabell över fysiska element, miljömässiga faktorer, miljöerbjudanden indelat i den riskfyllda lekens kategorier. Framtagen av författaren.

Riskfylld lek kategori	Miljömässiga faktorer	Miljöerbjudande	Fysiska element
Lek på hög höjd (Sandseter 2007)	Höjd (Sandseter 2009b) Lutning (Sandseter 2009b) Svårighetsgrad (Sandseter 2009b) Fallunderlag (Sandseter 2009b) Övervakning från vuxna (Sandseter 2009b)	Klättra på hög höjd (Little 2015; Sandseter 2007; Sandseter 2009a)	Klätterställning (Little 2015; Sandseter 2007) Klättervägg (Little 2015) Träd (Little 2015; Sandseter 2007; Beckman et al. 2022; Sandseter 2009a) Fasta sammansatta lekredskap (Little 2015) Studsmatta (Little 2015) Stora stenar (Beckman et al. 2022; Sandseter 2007; Sandseter 2009a) Branta sluttningar (Sandseter 2007) Kullar (Sandseter 2007) Berghällar (Sandseter 2009a) Klippor (Sandseter 2009a) Klätterställning (Sandseter 2007) Träd (Sandseter 2009a)
		Hoppa på eller ner från hög höjd (Sandseter 2007; Sandseter 2009a)	Klippor (Sandseter 2009a) Stockar (Moore 2014) Stora stenar (Sandseter 2009a)
		Balansera på hög höjd (Sandseter 2007; Sandseter 2009a; Brussoni et. al 2015)	Stora stenar (Sandseter 2009a) Klippkanter (Sandseter 2009a) Stockar (Sandseter 2009a) Stockar över vatten (Beckman et al. 2022)
Lek med hög hastighet (Sandseter 2007)	Placering (Sandseter 2009b) Lutning (Sandseter 2009b) Längd på sträcka (Sandseter 2009b) Längd på pendel (Sandseter 2009b)	Springa (Brussoni et. al 2015; Sandseter 2009a)	Kullar; sluttningar (Brussoni et. al 2015; Sandseter 2009a)
		Glida (Brussoni et. al 2015; Sandseter 2009a)	Rutschkanor (Brussoni et. al 2015; Little 2015; Sandseter 2009a) Klippor (Sandseter 2007)
		Svinga sig (Brussoni et. al 2015)	Gunga (Beckman et al. 2022; Little 2015; Sandseter 2007) Linbana (Sandseter 2007)
		Hoppa i fart (Sandseter 2007)	Gunga (Sandseter 2007) Linbana (Sandseter 2007)
		Cykla (Moore 2014; Sandseter 2007; Little 2015; Sandseter 2009a)	Leder och spänger i skogsmark med utmanande kurvor och varierad topografi (Moore 2014) Åkbara leksaker, tex cyklar (Little 2015) Platta ytor (i kombination med åkbara leksaker) (Little 2015; Brussoni et. al 2015; Sandseter 2009a) Sluttningar (Sandseter 2009a)
		Skida (Sandseter 2009a)	Sluttningar (Sandseter 2009b)
Lek med farliga redskap (Sandseter 2007)	Andra människor i närheten (Sandseter 2009b) Val av redskap (Sandseter 2009b) Övervakning från vuxna (Sandseter 2009b)	Snickeri (Sandseter 2007)	Hammare och spik (Sandseter 2007)
		Skära, kapa (Brussoni et. al 2015)	Yxa (Sandseter 2007; Brussoni et. al 2015) Såg (Sandseter 2007; Brussoni et. al 2015) Kniv (Sandseter 2007; Brussoni et. al 2015) Träd (att skära i och kapa) (Sandseter 2007)
		Knyta (Sandseter 2009a)	Rep (Brussoni et. al 2015)

Riskfylld lek kategori	Miljömässiga faktorer	Miljöerbjudande	Fysiska element
Lek nära farliga element (Sandseter 2007)	Höjd (Sandseter 2009b) Lutning (Sandseter 2009b) Djup på eventuellt vatten (Sandseter 2009b) Övervakning från vuxna (Sandseter 2009b)	Att falla ner eller in i någonting farligt (Brussoni et. al 2015).	Vatten (Brussoni et. al 2015; Sandseter 2007) Klippor och berg (Sandseter 2007) (Brussoni et. al 2015; Sandseter 2007) Ojämnt markunderlag (Little 2015) Stenigt markunderlag under höga element (Sandseter 2009b) Backar (Little 2015) Stenar (Little 2015) Träd (Brussoni et. al 2015)
Bråklek (Sandseter 2007)	Lek i kombination med annan kategori av riskfylld lek (Sandseter 2009b) Val av eventuellt föremål (Sandseter 2009b)	Generell bråklek (Brussoni et. al 2015; Sandseter 2009a)	Öppna; relativt plana ytor (Brussoni et. al 2015; Sandseter 2009a)
		Fysiska lekar (Little 2015)	Öppna ytor (Little 2015)
		Kast (Brussoni et. al 2015; Sandseter 2009a)	Greppbara/lösgjorda föremål (Sandseter 2009a)
		Slag (Brussoni et. al 2015; Sandseter 2009a)	Greppbara/lösgjorda föremål (Sandseter 2009a)
		Fäktnig (Brussoni et. al 2015; Sandseter 2009a)	Pinnar och grenar (Sandseter 2007) Greppbara/lösgjorda föremål (Sandseter 2009a)
Lek där barn kan försvinna eller gå vilse (Sandseter 2007)	Övervakning från vuxna (Sandseter 2009b)	Försvinna eller gå vilse (Brussoni et. al 2015)	Skog och dungar (Laaksoharju & Rappe 2017; Sandseter 2007) Slutna och avskilda rum (Little 2015; Brussoni et. al 2015) Olika rumsligheter (Brussoni et. al 2015) Lekmiljöer med omgivning som inte är otillgänglig på grund av antingen staket, tät skog, branta sluttningar, branta klippor eller sjöar (Sandseter 2007; Sandseter 2009b)
Lek med kollision (Kleppe et al 2017)		Att krocka; antingen sig själv eller ett föremål in i något (Sandseter 2009b)	Staket (Kleppe et. al. 2017) Madrass (Kleppe et. al. 2017) Trehjuling (Kleppe et. al. 2017) Föremål att krocka in i (Sandseter 2009b)
Lek med indirekt risk (Kleppe et al 2017)		Att titta på någon som utför riskfylld lek (Kleppe et. al. 2017)	Sittplatser med siktlinjer till där riskfylld lek kan uppstå (Kleppe et. al. 2017)

VIDARE BESKRIVNING AV DE MILJÖMÄSSIGA FAKTORER SOM KAN PÅVERKA DE FYSISKA ELEMENTEN

Hur väl vissa av de fysiska elementen, i tabellens tredje kolumn, skapar miljöerbjudanden för riskfylld lek påverkas av miljömässiga faktorer. Dessa miljömässiga faktorer berör endast de första sex kategorierna av riskfylld lek eftersom de två sista inte var framtagna vid tidpunkten då hon skrev denna studie (Sandseter 2009b).

Lek på hög höjd

Möjligheten till att de fysiska elementen för riskfylld lek ska gynna riskfylld lek på hög höjd, påverkas av fem miljömässiga faktorer (Sandseter 2009b). Den första faktorn är hur högt det fysiska elementet är, vilket kan gälla träd, klippor eller liknande. Sandseter tar vidare upp lutningen på en brant som en miljömässig faktor som påverkar möjligheten till riskfylld lek på hög höjd (Sandseter 2009b). Även svårighetsgraden på själva leken som tar plats på hög höjd, till exempel hur bred en balansstock är påverkar möjligheten till riskfylld lek. Dessutom påverkar underlaget, som barn faller ner på, de risker som kan uppstå vid lek på hög höjd (Sandseter 2009b).

Till sist påverkar även huruvida leken är övervakad av vuxna eller ej möjligheten till riskfylld lek på hög höjd. Sandseter (2009b) konstaterar att vuxna anser att denna kategori av riskfylld lek innebär hög risk och att det händer att vuxna begränsar barn från att leka på, enligt dem, för hög höjd (Sandseter 2009b).

Lek med hög hastighet

Den främsta miljömässiga faktorn som kan öka risken vid lek med hög hastighet är hur de olika fysiska elementen för denna kategori av riskfylld lek är placerade i en lekmiljö (Sandseter 2009b). Möjligheten till risk vid lek med hög hastighet ökar ifall de fysiska elementen befinner sig nära någonting eller någon. Den faktorn skapar nämligen möjlighet för barn att krocka med någon eller något, till exempel krocka in i ett träd med en pulka i hög hastighet, eller att ett barn som gungar krockar in i någon (Sandseter 2009b).

Miljömässiga faktorer som påverkar möjligheten till riskfylld lek vid

aktiviteter som att glida, springa och cykla i hög hastighet är lutningen och längden på de fysiska elementen. Högre lutning och längre sträcka skapar högre hastighet och således större risk för skador om barnet krockar in i någonting eller någon (Sandseter 2009b).

En riskfaktor som endast påverkar lek med hög hastighet i svingande rörelser är längden på själva pendeln som skapar den svingande rörelsen. Längden på pendeln påverkar både hastigheten på den svingande rörelsen och hur högt barn kan svinga (Sandseter 2009b).

Lek med farliga redskap

Miljömässiga faktorer som påverkar möjligheten till riskfylld lek med farliga redskap är då leken tar plats nära andra människor (Sandseter 2009b). Det skapar en risk att barn, oavsiktligt, skadar någon annan. Även egenskaper hos redskapet påverkar möjligheten till risk, till exempel hur vass eller hur stor en kniv är (Sandseter 2009b).

Vidare påverkar vuxnas närvaro eller icke närvaro möjligheten till riskfylld lek med farliga redskap. Genom vuxnas övervakning och hjälp minskar risken för skador vid lek med farliga redskap (Sandseter 2009b).

Lek nära farliga element

Lek nära farliga element karakteriseras av att barn riskerar att falla ner eller in i någonting (Sandseter 2009b). En miljömässig faktor som påverkar denna risk är höjden och lutningen på de fysiska element som barn riskerar att falla ner från. Vad det gäller risken att falla ner i vatten påverkar djupet på vattnet hur riskfyllt det är (Sandseter 2009b).

Även här skapar övervakning av vuxna en mindre riskfylld situation eftersom de kan rädda barn från olyckor (Sandseter 2009b).

Bråklek

Bråklek ökar möjligheten till riskfylld lek om denna kategori av lek kombineras med någon av de tidigare nämnda kategorierna av riskfylld lek; lek på hög höjd, lek med hög hastighet, lek med farliga redskap och lek nära farliga element (Sandseter 2009b).

Valet av föremål som eventuellt används vid bråklek är ytterligare en

faktor som påverkar graden av risk som leken innebär. Till exempel att fäktas med en tung lång pinne kan öka risken för skador vid bråklek (Sandseter 2009b).

Lek där barn kan försvinna eller gå vilse

Den främsta miljömässiga faktorn som påverkar riskerna vid lek där barn kan försvinna eller gå vilse är huruvida barn kan leka oöversvakat från vuxnas eller ej (Sandseter 2009b). Om barn ägnar sig åt denna kategori av riskfylld lek utan vuxnas närvaro ökar möjligheten till risk, samtidigt som vuxnas närvaro minskar risken att de försvinner eller går vilse (Sandseter 2009b).

GESTALTNINGSASPEKTER

För att ta fram aspekter som främjar riskfylld lek i gestaltningen, och svara på frågeställning 2, har litteraturstudien analyserats vidare. Vidare analys av tabellen och det litteraturstudien kan konstatera om gestaltning för riskfylld lek leder fram till sju gestaltungsaspekter.

Rik på naturinslag

Naturrika lekmiljöer erbjuder ständigt nya utmaningar för barn. Naturens oförutsägbarhet bidrar med unika och föränderliga utmaningar och lekupplevelser. Lekmiljöer som är rika på naturinslag erbjuder utmaningar där barn själva får bedöma risken och kan agera inom eller vid gränsen till sin egen förmåga. Vidare skapar naturrika lekmiljöer goda förutsättningar för flera kategorier av riskfylld lek.

Naturinslag såsom träd, stenar, kullar, berghällar, klippor, stenar, stockar och vatten skapar möjlighet för barn att hoppa ner från och hoppa på, klättra på och balansera på hög höjd. Ju högre och brantare naturinslagen är desto högre är även risken vid lek. Även vilken svårighetsgrad naturinslagen erbjuder, i form av till exempel bredd på balansstockar, bidrar till mer eller mindre riskfylld lek. Ju högre svårighetsgrad, desto högre risk.

Vidare skapar dungar och skog möjlighet för barn att försvinna och gå vilse bland vegetationen.

Naturinslag kan även innebära element att krocka in i, vilket i sig är en kategori av riskfylld lek.

Likväl möjliggörs även bråklek i och med naturmaterial eftersom greppbara lösa föremål såsom pinnar och grenar är element som gynnar denna kategori av riskfylld lek. De skapar möjlighet för barn att kasta, fäktas och slåss med lösa föremål.

Varierad rumslighet

En lekmiljö med varierad rumslighet skapar möjlighet för olika kategorier av riskfylld lek.

Små slutna rum skapar goda förutsättningar för barn att uppleva att de försvinner och går vilse. Denna upplevelse är riskfylld, utmanande och spännande för barn. De små, slutna rummen bidrar till att barn kan leka ifred utan vuxnas närvaro, och således ta en risk i att möjligen gå vilse eller försvinna. Möjligheten för barn att leka utan vuxnas uppsyn kan även vara värdefull vad gäller andra aspekter för den riskfyllda lekens gestaltning. Att barn leker utan uppsyn från vuxna kan gynna den riskfyllda leken på hög höjd, lek med farliga redskap och lek nära farliga element.

Öppna rum i sin tur skapar andra fördelar för den riskfyllda leken. De skapar möjlighet för vuxna att ha någorlunda uppsikt över barn som leker och således minska risken för allvarliga faror. Barn får även god möjlighet till att ägna sig åt bråklek och fysiska lekar i öppna rum.

Sociala rum

Sociala rum i lekmiljön skapar goda möjligheter för barn att observera andra barn som leker. Främst skapas sociala rum genom platser att sitta på. Att inkludera bänkar i lekmiljöer är ett bra exempel på gestaltning som skapar sociala rum. Genom att barn kan sitta och se andra barn som tar sig an utmaningar och ägnar sig åt riskfylld lek, upplever de riskfylld lek genom observation.

Fasta utmanande lekredskap

Fasta utmanande lekredskap är mer eller mindre programmerade

redskap för barn att leka på. Dessa redskap kan vara rutschkanor, gungor, linbanor, klätterställningar med mera. För att redskapen ska skapa goda möjligheter för riskfylld lek krävs att de är programmerade på ett sätt som utmanar barn. Utrustningen får gärna vara komplex och rörlig snarare än statisk, samt erbjuda flera olika lekmöjligheter.

För att de programmerade redskapen ska erbjuda riskfylld lek bör de bland annat möjliggöra lek som inkluderar att klättra, hoppa, svinga och glida på hög höjd och/eller i hög hastighet.

Lösa utmanande element

Lösa utmanande element skapar möjlighet till lek med farliga redskap samt lek med åkbara leksaker. Möjlighet till lek med farliga redskap skapas genom lösa element såsom yxor, sågar, knivar eller rep. Leken kan bland annat handla om att skära, snickra och knyta. Vidare är träd ett element som möjliggör denna aspekt, men då endast i kombination med något av de andra elementen. Träd i kombination med andra lösa utmanande element skapar möjligheter för barn att skära i och kapa material.

Lösa element som åkbara leksaker skapar möjlighet till lek med kollision samt lek i hög hastighet. Att till exempel cykla in i andra objekt i en lekmiljö skapar lek med kollision, vilket är en kategori av riskfylld lek. Åkbara leksaker möjliggör för barn att leka i hög hastighet, till exempel genom att cykla.

Varierande terräng

Miljöer med varierande terräng har stora höjdskillnader. De är rika på kullar, sluttningar, gropar, berg och plana ytor. En lekmiljö med varierande terräng möjliggör olika kategorier av riskfylld lek.

Kullar och sluttningar är fysiska uttryck som skapar goda möjligheter för barn att springa, skida och leka i hög hastighet. Speciellt branta sluttningar skapar riskfylld lek på hög höjd genom risken att falla ner. Ju brantare och längre en sluttning är, desto högre möjligheter till riskfylld lek.

I kombination med åkbara leksaker kan varierande terräng också skapa

riskfylld lek. Plana ytor är enkla att cykla på, medans sluttande ytor ger högre hastighet och en större utmaning. Spångar och leder är också ett gestaltungsgrepp som kan skapa varierande höjder och riskfylld lek i kombination med åkbara leksaker.

Plana ytor möjliggör även för den riskfyllda lek kategorin bråklek.

Tillgänglig rik omgivning

Att leka nära element som kan innebära en risk kategoriseras som riskfylld lek. Barn som leker nära farliga element såsom klippor, backar, stenar eller träd riskerar att falla ner från dessa element vilket innebär en risk för skada. Även element att falla ner på eller in i innebär en risk. Dessa element kan vara ojämnt markunderlag, stenigt markunderlag eller vatten.

Tillgänglig rik omgivning uppmuntrar också barn till att ge sig ut i lekmiljöns omgivning för att utforska den och således riskera att gå vilse och försvinna. Att en lekmiljö har tillgänglig omgivning innebär att den inte är fysiskt avgränsad från omgivningen. Staket, tät skog, branta sluttningar, branta klippor eller sjöar är element som kan skapa barriärer och avgränsa en lekmiljö från sin omgivning och således förhindra barn från att komma ut i omgivningen.

DEL III: UTFORMNINGSFÖRSLAG

STUDIEOMRÅDE - STRÖMSDALENS LEKPLATS

LÄGESBESKRIVNING

Lekmiljön som omgestaltas i denna uppsats är den offentliga lekplatsen Strömsdalens lekplats. Lekplatsen är belägen i Strömsdalen i Strömstad, Sverige (figur 6). Ett grönskande parkstråk löper längs Strömsdalens dalgång som ligger på promenadavstånd från Strömstad centrum (figur 7). Det två hektar stora parkstråket omges av bohuslänska berghällar som sluttar ner mot en bäck (figur 8.) och sjön Strömsvattnet (Strömstad kommun 2024). Parkstråket har ett tusental vedartade växter, med hög artrikedom. I parken växer exotiska arter tillsammans med stora träd som planterades på 1800-talet (Strömstad kommun 2024).

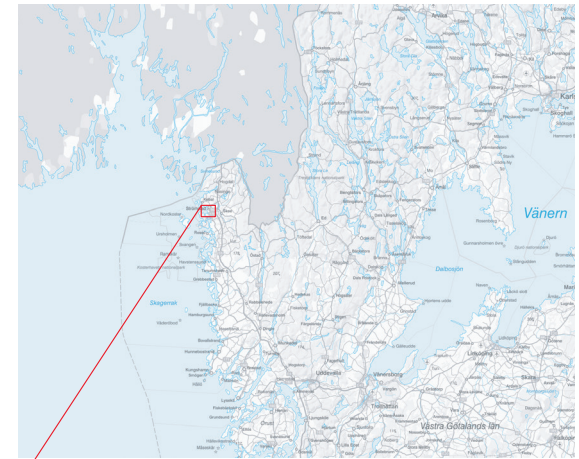
Lekplatsen ligger i dalens västra ände cirka 300 meter från sjön Strömsvattnet. Lekplatsens västra sida vätter mot en parkering och östra sida mot Strömsdalen. I den del av Strömsdalen som är närmast lekplatsen finns främst olika azaleor och rhododendronarter samt stora lönnar.

Figur 7: Strömsdalen, ca 90 meter öst om Strömsdalens lekplats. Fotografi av författaren, taget november 2024.

Figur 8: Bäck i Strömsdalen, ca 150 meter öst om Strömsdalens lekplats. Fotografi av författaren, taget november 2024.

Figur 6: Strömsdalens lekplats läge. (Flygfoto © Lantmäteriet, 2025; Nedtonad karta © Lantmäteriet, 2025). Markeringar i rött gjorda av författaren. 18

LEKPLATSENS UTFORMNING

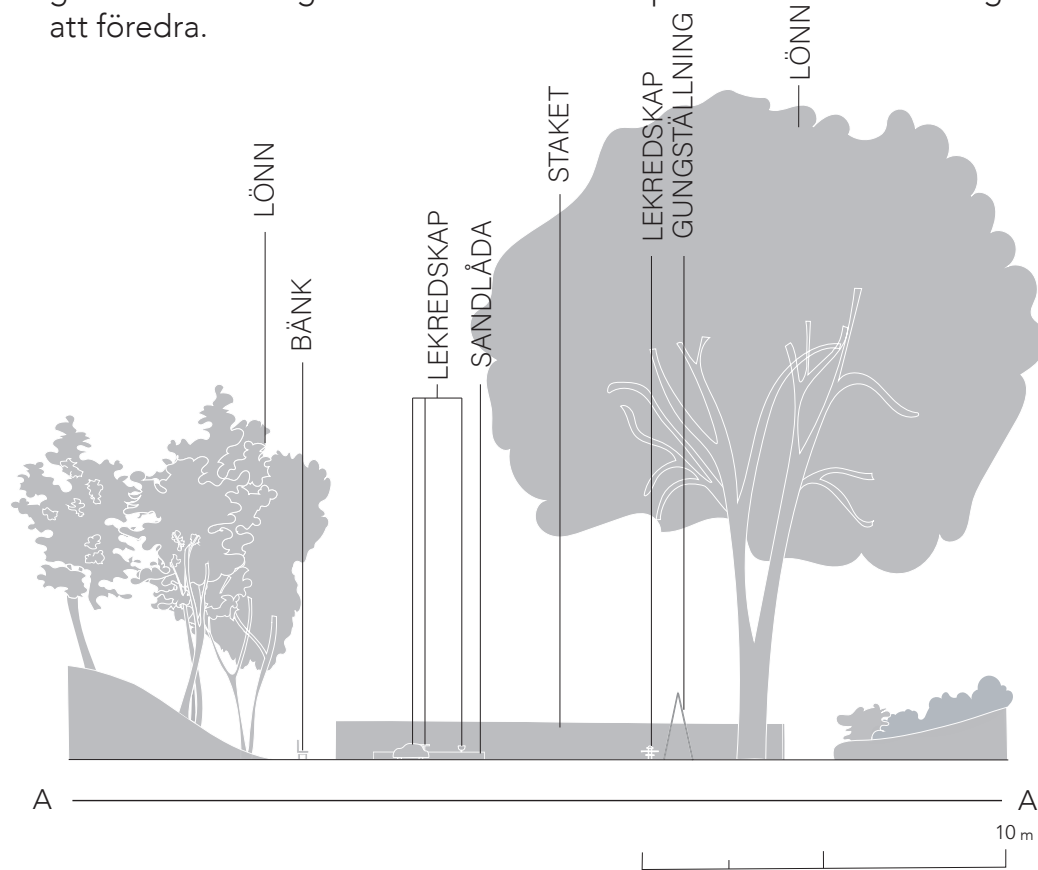
Strömsdalens lekplats är cirka 140 kvadratmeter. Lekplatsen omsluts delvis av staket och delvis av en berghäll (figur 9). Staketet omsluter lekplatsen i öst, söder och väst. I norr möts lekplatsen av bergshällen. Staketet är cirka en meter högt. Jag tolkar det som att berghällen inte är en del av lekplatsen eftersom lekplatsens utformning inte uppmuntrar barn till lek på berget. Lekplatsen har en relativt kvadratisk form med fem fasta lekredskap utplacerade på ytan. De fasta lekredskapen består av en gunga, en sandlåda och tre mindre balansredskap. Det finns även en bänk och en soptunna på lekplatsen. Markmaterialet på hela lekplatsen är sand. Bakom staketet på lekplatsens östra sida, som vetter mot Strömsalen, är planterat ett buskage. Buskaget består av träd samt vintergröna och lövfällande buskar. På bergshällen, närmast lekplatsen, står fem stora träd och ramar in lekplatsen från resten av berget (figur 10.).

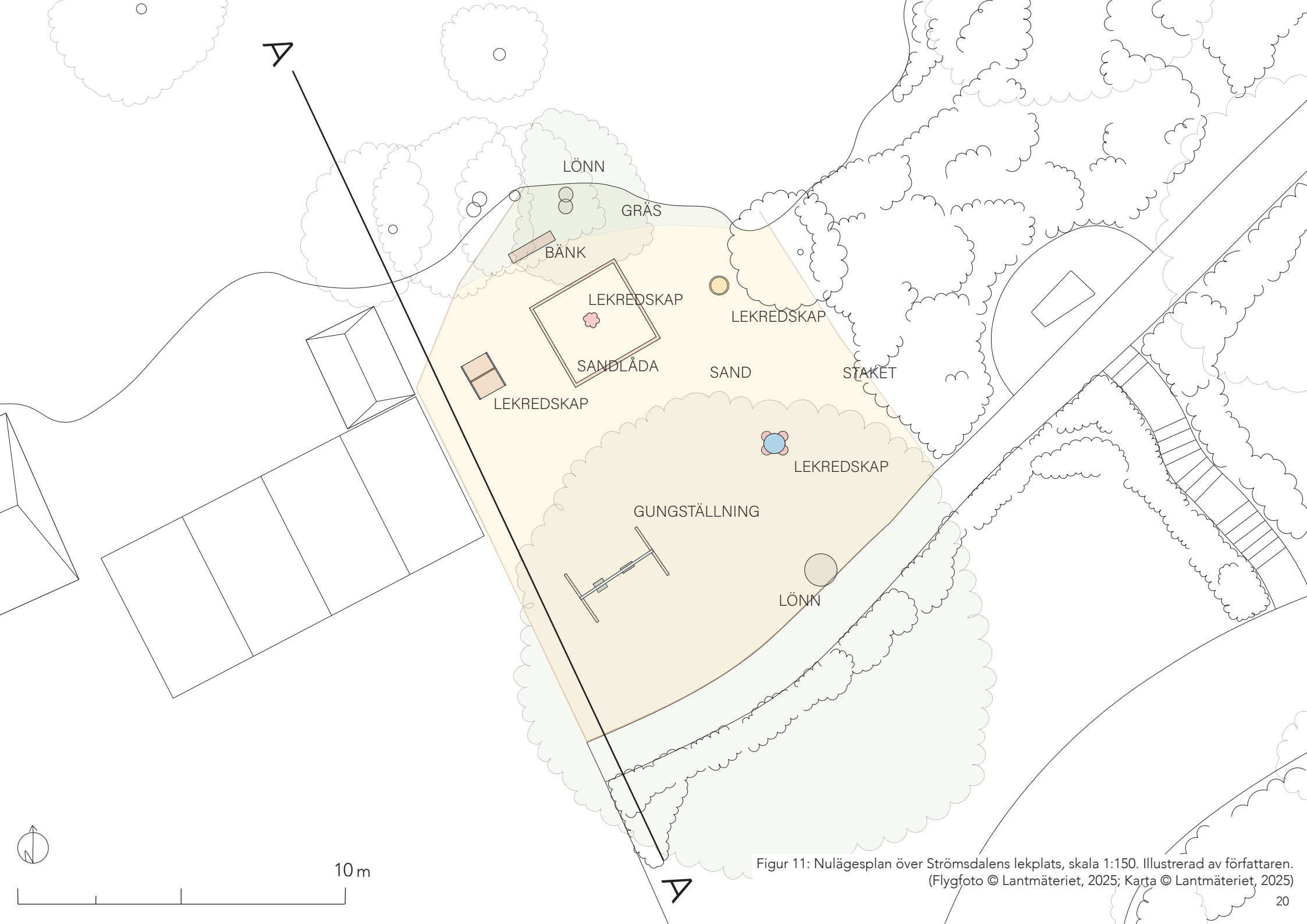
Figur 9: Strömsdalens lekplats. Fotografi av författaren, taget november 2024.

GESTALTNINGSASPEKTERNAS KOPPLING TILL STRÖMSDALENS LEKPLATS

För att överföra gestaltungsaspekterna på Strömsdalens lekplats krävs vissa övergripande förändringar kring lekplatsens utformning. Gestaltungsaspekterna konstaterar att naturinslag är viktiga för att skapa möjlighet till riskfylld lek, således krävs att utformningsförslaget för Strömsdalens lekplats innehåller naturinslag. Även varierad rumslighet är en viktig aspekt för att skapa möjlighet till riskfylld lek. För att göra detta möjligt bör Strömsdalens lekplats ta mer yta i anspråk. Att en lekmiljö erbjuder utmanande lekredskap är ännu en gestaltungsaspekt som ska tas hänsyn till. Lekplatsens miljö skapar goda förutsättningar för detta. En lekmiljö med varierande terräng gynnar även det möjligheten till riskfylld lek. Strömsdalens lekplats har goda förutsättningar för att få till denna aspekt men viss förändring är att föredra.

Figur 10: Elevation A-A på nulägesplanen, över Strömsdalens lekplats idag. Skala 1:300. Illustrerad av författaren. (Karta © Lantmäteriet, 2025; Topografiskt underlag, © Lantmäteriet, 2025; Karta © Lantmäteriet, 2025)

Figur 11: Nulägesplan över Strömsdalens lekplats, skala 1:150. Illustrerad av författaren.
(Flygfoto © Lantmäteriet, 2025; Karta © Lantmäteriet, 2025)

PLATSANALYS UTIFRÅN GESTALTNINGASPEKTERNA

Strömsdalens lekplats (figur 11.) med omgivning analyseras utifrån aspekterna som främjar riskfylld lek i gestaltningen.

Rik på naturinslag

Strömsdalens lekplats anlagda område innehåller inga naturinslag (figur 12.) och erbjuder således inga miljöegenskaper som kan skapa riskfylld lek genom naturinslag.

Varierad rumslighet

Lekplatsen har endast ett öppet rum (figur 12.). De mindre lekredskapen bidrar inte till någon rumsindelning och ingen vegetation finns för att dela upp rumsligheten. Rummet är öppet men tydligt avgränsat till omgivningen med staket och omgivande natur.

Således har lekplatsen ingen variation i sin rumslighet och bidrar inte till några möjligheter till riskfylld lek.

Figur 12: Lekplatsens brist på naturinslag, dess rumslighet och fasta lekredskap. Fotograf av författaren, taget november 2024.

Figur 13: Lekplatsens sociala rum. Fotograf av författaren, taget november 2024.

Sociala rum

Det finns en bänk på lekplatsen (figur 13.). Eftersom det endast är en bänk uppmuntrar platsen inte till vidare social aktivitet. Fler bänkar i samma rum uppmuntrar till socialt umgänge men endast en bänk skapar färre sociala möten, med färre personer inblandade. Bristen på sociala rum begränsar möjligheten till indirekt risk på lekplatsen.

Fasta utmanande lekredskap

På Strömsdalens lekplats erbjuds få utmaningar från de fasta utmanande lekredskapen. En möjlighet till riskfylld lek som lekredskapen erbjuder är att hoppa ner från dem. Men lekredskapen är inte särskilt höga och innebär således relativt liten risk (figur 14.).

Däremot ger gungställningen (figur 12.) möjlighet till riskfylld lek med sin svingande rörelse på hög höjd. Barn kan även hoppa av gungan i fart vilket även det innebär en risk på hög höjd.

Lösa utmanande element

Inga lösa utmanande element finns på lekplatsen och således finns det ingen möjlighet till risk ur denna aspekten.

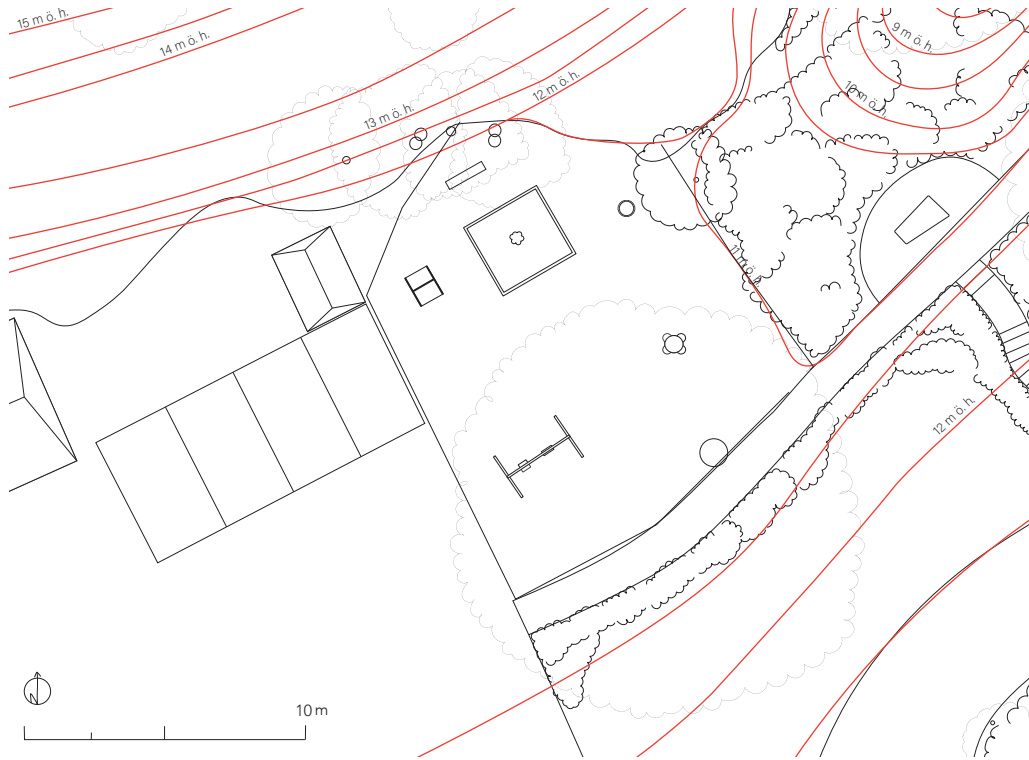

Figur 14: Lekplatsens fasta lekredskap. Fotograf av författaren, taget november 2024.

Varierande terräng

Lekplatsens terräng är helt plan och skapar således inga möjligheter till riskfylld lek (figur 15.). Däremot har lekplatsens omgivning stora höjdskillnader. Berget som lekplatsen angränsar till i norr har kraftigt varierande terräng och därmed god möjlighet till riskfylld lek.

Lekplatsens utformning idag bjuder dock inte in barn till lek på berget och skapar således inte möjligheter till riskfylld lek i den varierande terrängen.

Figur 15: Plan som visar höjdkurvor med 0,5 meters stigning över platsens terräng. Skala 1:300. Illustrerad av författaren. (Karta © Lantmäteriet, 2025; Topografiskt underlag, © Lantmäteriet, 2025).

Tillgänglig rik omgivning

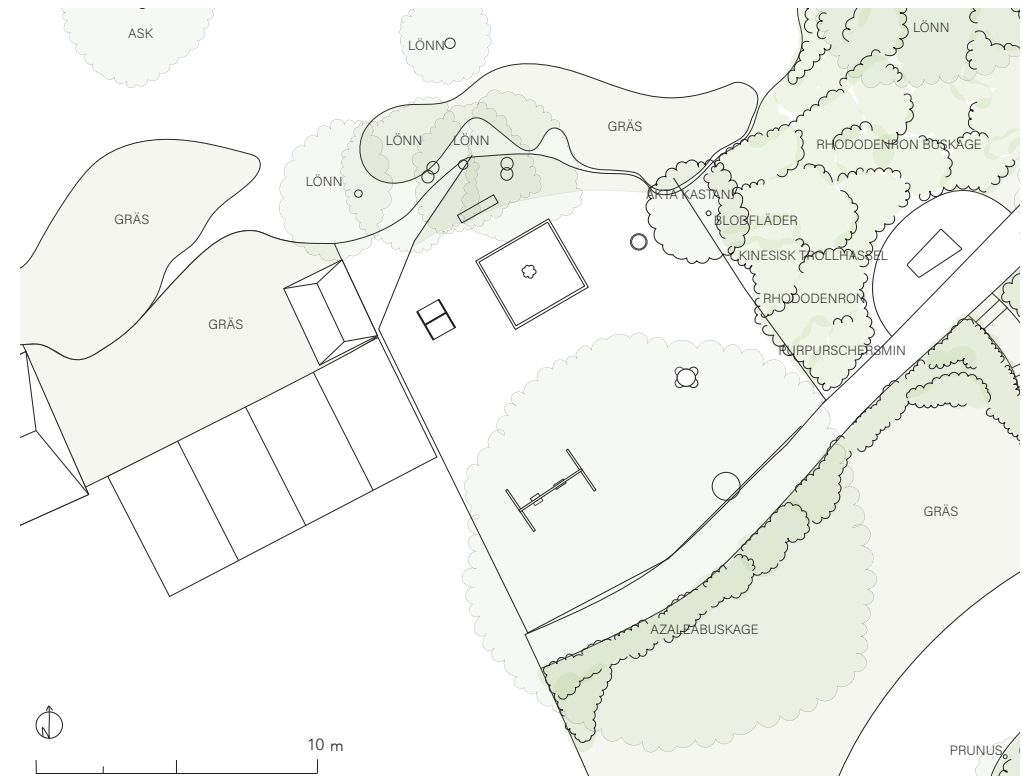
Strömsdalens lekplats har en rik omgivning. Eftersom lekplatsen ligger i en dal är omgivningen kraftigt kuperad. Omgivningen är även rik på naturinslag.

Runt om lekplatsen finns höga bergssluttningar som barn kan klättra upp på. Även flera mindre branter och sluttningar finns nära lekplatsen med trappor upp för de olika nivåerna i dalen som gör att barn lätt

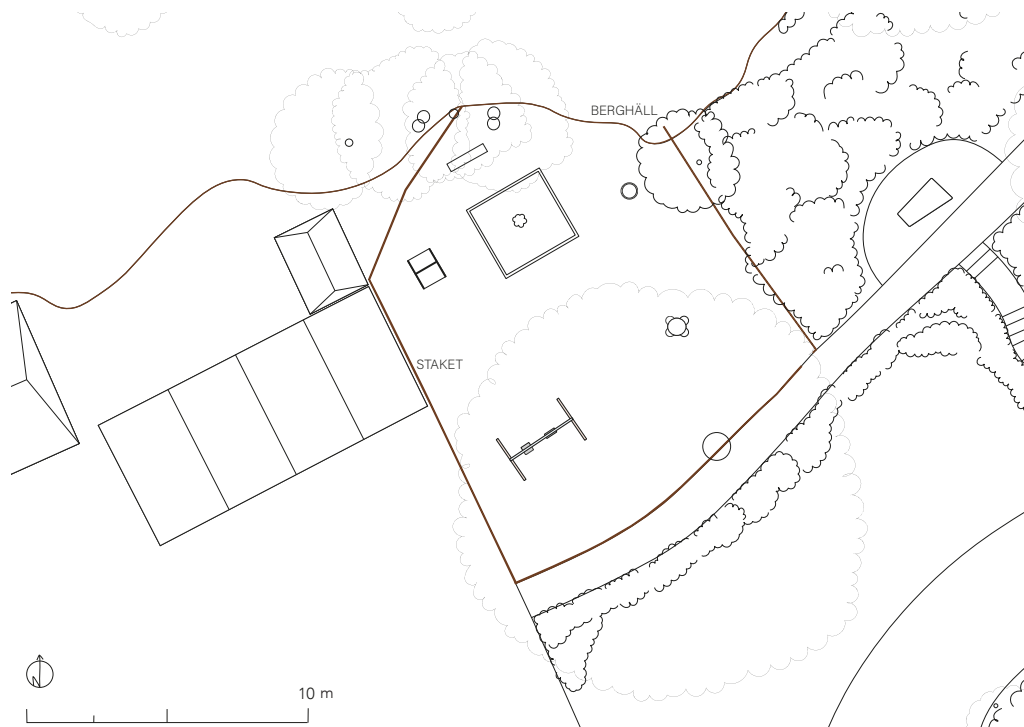
kommer upp på hög höjd. De stora nivåskillnaderna skapar en dramatisk omgivning och barn får möjlighet att klättra på och hoppa ner från berghällar och kullar, vilket gör omgivningen rik på möjligheter till riskfylld lek.

I botten av dalen porlar en bäck, drygt 100 meter från lekplatsen, som barn enkelt kan nå om de tar sig utanför lekplatsens anlagda område.

Dalen är även rik på vegetation (figur 16.), med ett tusental vedartade växter med hög artrikedom av både städsegrön och lövfällande karaktär (Strömstad kommun 2024). Arter som vanligen återkommer i dalen är rhododendron och lönn. Den rika vegetationen skapar en varierande rumslighet som möjliggör riskfylld lek där barn att försvinna och gå vilse samt ägna sig åt bråklek. Att omgivningen är rik på vegetation gör att den också bidrar med löst material, som även det gynnar bråklek. Träden skapar också möjligheter för barn att klättra i och hoppa ner från hög höjd.

Figur 16: Plan som visar omgivande vegetation. Skala 1:300. Illustrerad av författaren.²² (Flygfoto © Lantmäteriet, 2025; Karta © Lantmäteriet, 2025)

Figur 18: Plan som visar lekplatsens omgivande barriärer. Skala 1:300. Illustrerad av författaren.
(Underlag: Flygfoto © Lantmäteriet, 2025; Karta © Lantmäteriet, 2025)

Dock är Strömsdalens lekplats omsluten av staket (figur 17; 18.) och en berghäll (figur 18.). Detta innebär att omgivningen (figur 19; 20.) inte är särskilt tillgänglig från lekplatsen. I och med det begränsas barn från att ta del av denna rika omgivning och möjligheterna till riskfylld lek.

Figur 17: Staketet runt lekplatsen. Fotografi av författaren, taget november 2024.

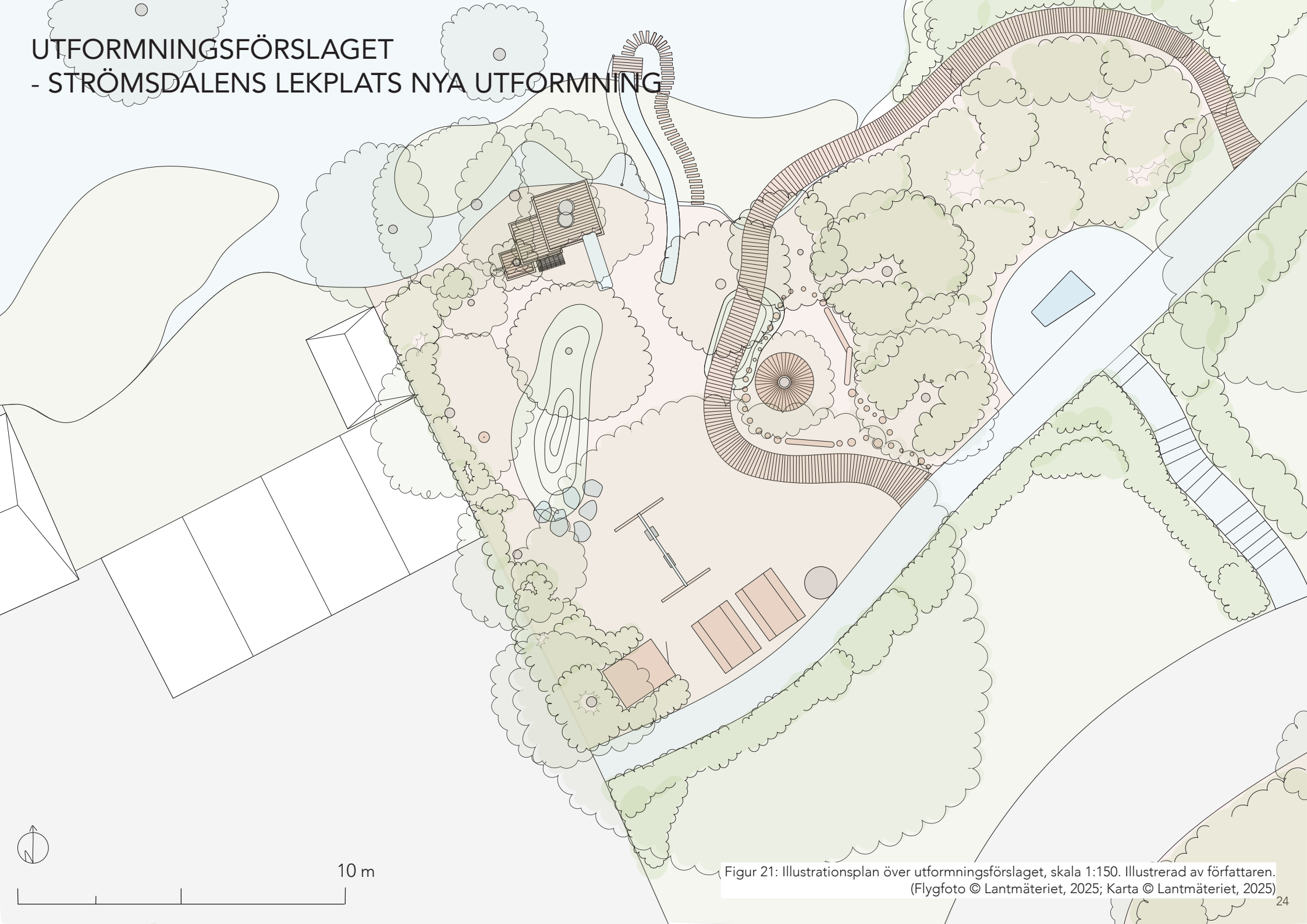

Figur 19: Lekplatsens omgivning. Fotografi av författaren, taget november 2024.

Figur 20: Lekplatsens omgivning. Fotografi av författaren, taget november 2024.

UTFORMNINGSFÖRSLAGET - STRÖMSDALENS LEKPLATS NYA UTFORMNING

Figur 21: Illustrationsplan över utformningsförslaget, skala 1:150. Illustrerad av författaren.
(Flygfoto © Lantmäteriet, 2025; Karta © Lantmäteriet, 2025)

Ett utformningsförslag för Strömsdalens lekplats tas fram baserat på litteraturstudien (figur 21; 22.). Förslaget implementerar gestaltungsaspekterna för riskfylld lek, och främjar således möjligheterna till riskfylld lek på lekplatsen. I kombination med gestaltningaspekterna baseras även utformningsförslaget på den balanserade riskbedömningsmetoden, RBA, som beskrivs i litteraturstudien. RBA bidrar till förslaget med en balanserad syn på positiva konsekvenser och faror vid riskfylld lek. Med kombinationen av dessa faktorer avser förslaget att främja riskfylld lek och skapa en miljö där barn kan utvecklas och utforska sina gränser genom leken i en trygg miljö.

RIK PÅ NATURINSLAG

Utformningsförslaget avser att öka Strömsdalens lekplats utbud av naturinslag (figur 23.). Idag innehåller lekplatsen inga naturinslag men dess omgivning är däremot rik på inslag av natur. För att öka tillgängligheten till naturen har således vegetation planerats in på det anlagda lekplatsområdet samt att omgivningens grönska görs mer tillgänglig och inbjudande. Vegetationen består av varierande arter för att skapa varierande och föränderliga utmaningar och lekupplevelser. Den rika naturen erbjuder risker på olika nivåer, för att miljön ska vara anpassad för barns olika förmågor.

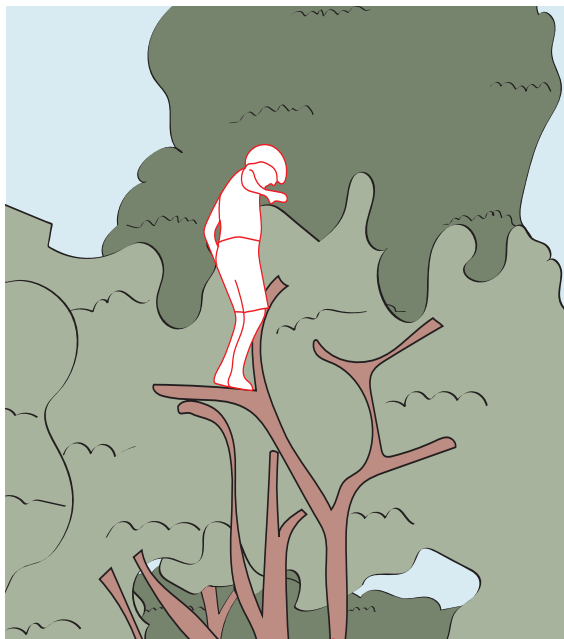

Figur 23: Plan över utformningsförslagets naturinslag. Skala 1:300. Illustrerad av författaren.
(Flygfoto © Lantmäteriet, 2025; Karta © Lantmäteriet, 2025)

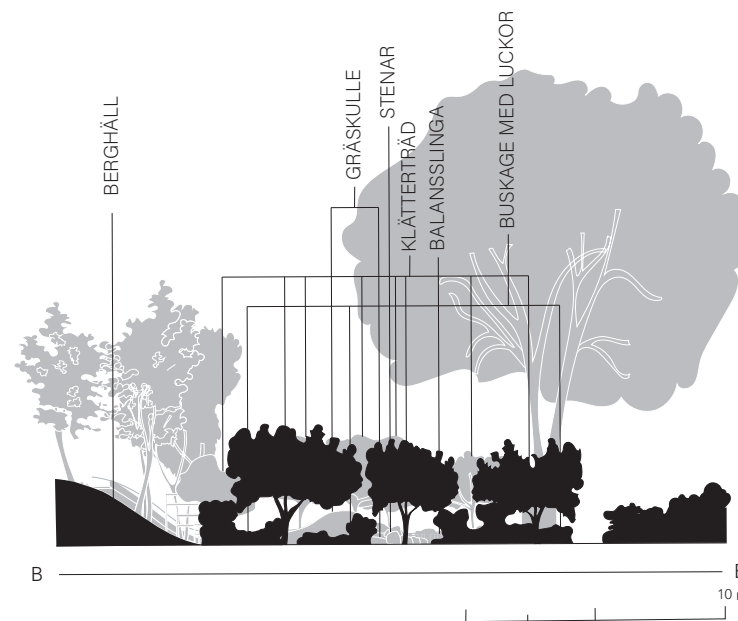
Vegetation

Den vegetationen som planeras att adderas i lekmiljön samt den som redan finns där, och som tillgängliggörs, erbjuder höga höjder som skapar möjlighet till riskfylld lek på hög höjd. Vegetationen skapar möjlighet att klättra och balansera på hög höjd, rumsligheter som gör att barn riskerar att försvinna eller gå vilse samt bidrar med löst material till bråklek (figur 22.).

På lekplatsens anlagda område föreslås att plantera buskbestånd och träd. Bestånden bör delvis bestå av vintergröna arter för att skapa rumslighet även vintertid och delvis av ätbara arter för att bjuda in barn till att utforska och leka bland buskarna. Arterna bör vara av varierande höjd och inte allt för tätt planterade för att skapa rumslighet och luckor i bestånden så att barn bjuds in att krypa in och leka bland buskarna. I buskbestånden kan barn således leka genom att försvinna eller gå vilse samt få tillgång till löst material till bråklek. Vidare föreslås träd utspridda på lekmiljöns yta. Träd bidrar med miljöerbjudanden som att hoppa från hög höjd, balansera på hög höjd och att klättra på hög höjd (figur 24.), löst material till bråklek samt ytterligare rumslighet så att barn kan försvinna eller gå vilse. Träden är av olika arter för att erbjuda varierande utmaningar.

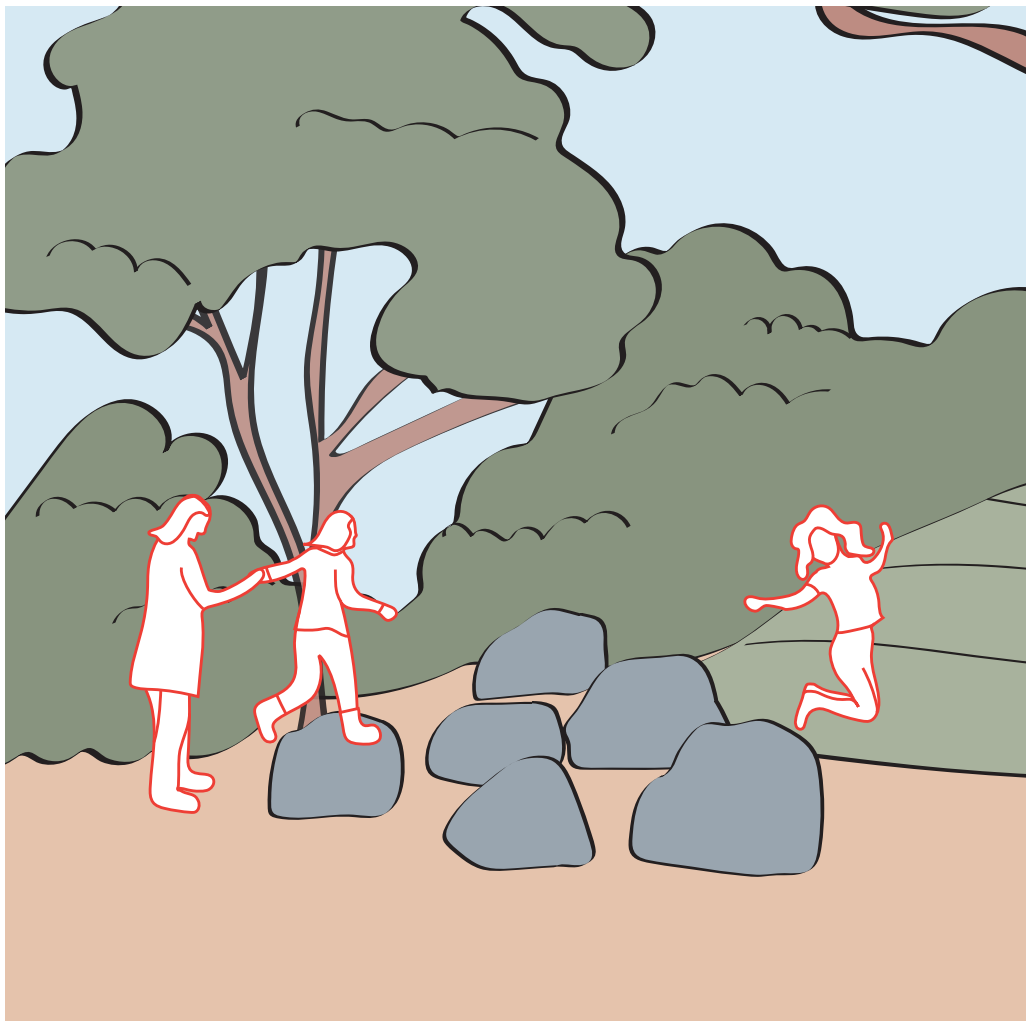
Figur 24: Vy A på planen över naturinslag, klättra på hög höjd. Illustrerad av författaren.

Figur 22: Sektionselevation B-B på planen över naturinslag över utformningsförslagets naturinslag. Skala 1:300. Illustrerad av författaren. (Karta © Lantmäteriet, 2025; Topografiskt underlag, © Lantmäteriet, 2025)

De buskbestånd som föreslås är ett nytt bestånd längs med lekplatsens västra kant som vetter mot parkeringen. Buskbeståndet ersätter staketet samtidigt som det befintliga buskbeståndet utanför den anlagda lekplatsens östra sida blir en del av lekplatsen. Utformningsförslaget bjuder in barn till det befintliga buskbeståndet genom luckor i vegetationen, genom att staketet tas bort och genom spången.

Alla befintliga träd bevaras och tillgängliggörs ytterligare. Barriärer, såsom staketet, som tidigare begränsat åtkomsten till träden i omgivningen, tas bort. Vid de befintliga träden uppe på berghällen föreslås en klätterställning för att skapa möjlighet för barnen att komma åt träden. Under ett träd vid balansstubbarna föreslås en bänk som går runt trädets stam, detta dels som en sittplats men även som ett sätt för mindre barn att komma upp i trädet.

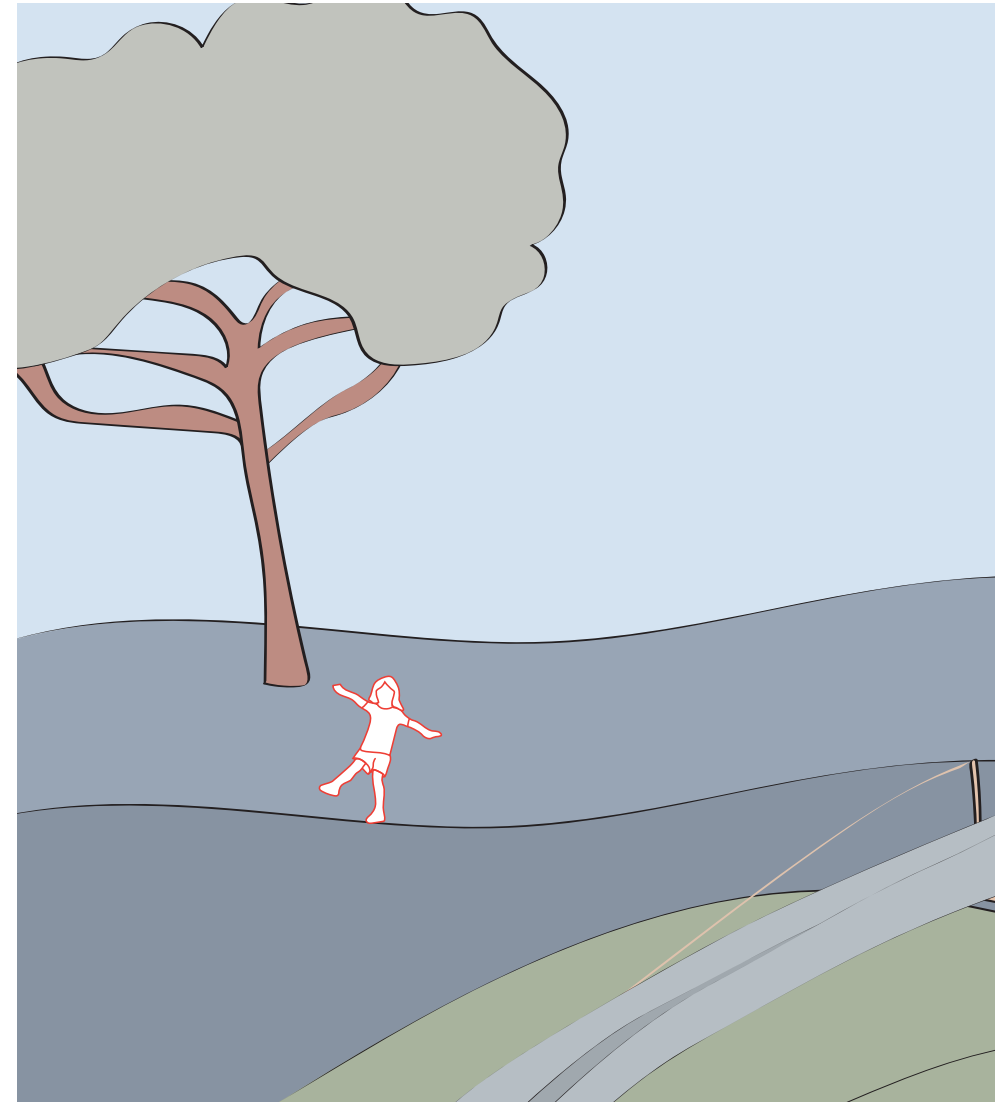
Figur 25: Vy B på planen över naturinslag, stenar. Illustrerad av författaren.

Stenar

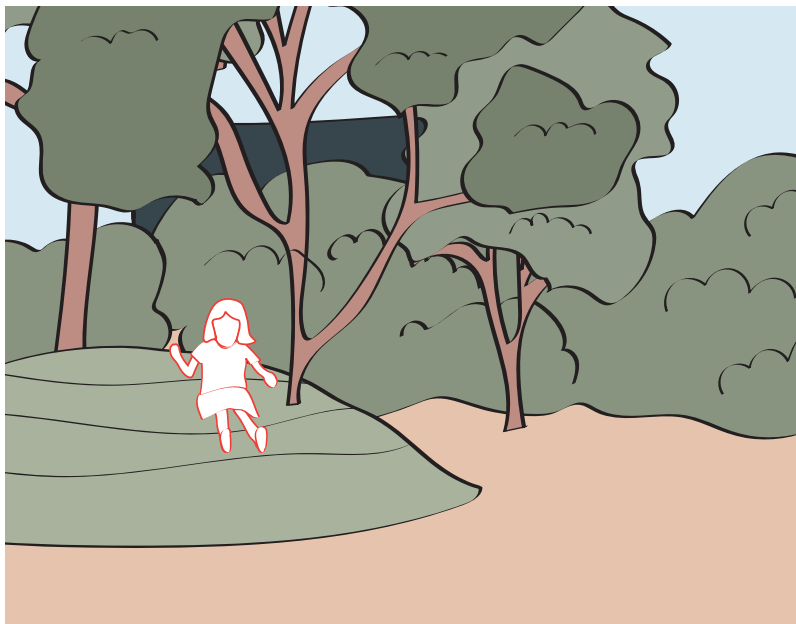
Större stenbumlingar föreslås på lekplatsen för barn att leka på (figur 25.). Stenarna skapar möjlighet för barn att hoppa från och på hög höjd. Stenarna placeras vid en kulle vilket skapar möjlighet till ytterligare utmaningar i leken då stenarna kommer ytterligare högre upp från marken. De blir även element för barn att krocka in i om de glider eller åker ner från kullen.

Berghäll

Vidare blir, i och med den nya utformningen, berghällen i miljöns norra del, en del av lekplatsen (figur 26.). I utformningsförslaget föreslås en rutschkana som löper ner längs med berghällen, med tillhörande stockar och rep för att klättra upp för berghällen med. Detta förslag gör att barn bjuds in till att leka även på själva berghällen och således tillgängliggörs naturen där. Berghällen skapar en god möjlighet till utmanande lek på hög höjd i och med sin branta lutning.

Figur 26: Vy C på planen över naturinslag, berghällen. Illustrerad av författaren.

Figur 28: Vy D på planen över naturinslag, gräskulle. Illustrerad av författaren.

Gräskullar

Två gräskullar föreslås anläggas på lekplatsen. Den ena kullen föreslås under spången och några av balansstubbarna för att skapa varierande terräng i kombination med andra element (figur 27.). Den andra kullen är placerad på den öppna ytan i lekmiljön (figur 28.). Den skapar möjlighet för barn att leka på hög höjd samt i hög hastighet i och med att de kan glida och springa ner från kullen. Kullen kan även innebära lek med kollision, främst i och med stenarna som barn kan krocka in i om de glider, springer eller åker ner från kullen.

Balansstubbar och stockar

Balansstubbar och stockar placeras ut på lekplatsen i en balanslinga (figur 27.). Stubbarna och stockarna är naturmaterial som skapar goda möjligheter för barn att balansera på hög höjd och hoppa på och ner från hög höjd. Stubbarna och stockarna är olika breda och höga för att skapa olika svårighetsgrad på utmaningen. Som markmaterial föreslås stamvedsflis för att skapa ett naturligt säkert fallunderlag.

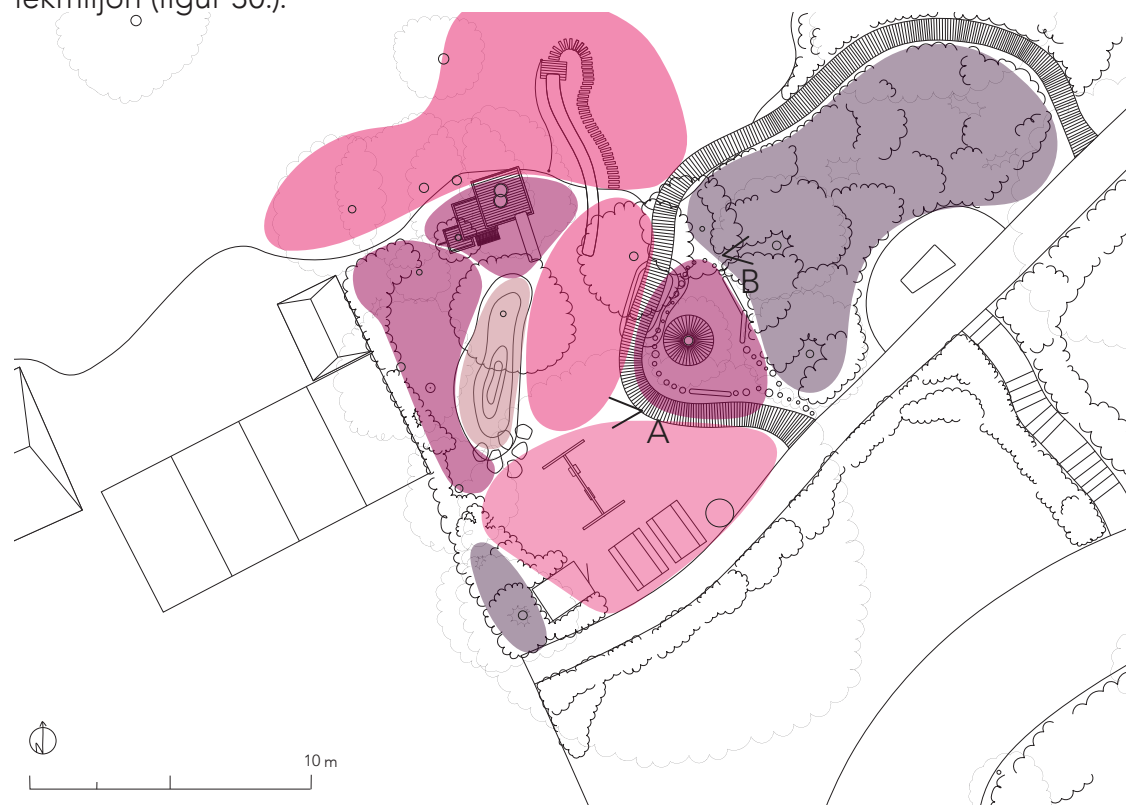
Även stockarna som leder upp till rutschkanan på berghällen möjliggör riskfylld lek med naturinslag. De skapar precis som balanslingan möjlighet för barn att balansera på hög höjd. I och med att de dessutom är placerade på hög höjd, uppe på berghällen, kan de skapa möjlighet för situationer där den riskfyllda leken blir särskilt utmanande.

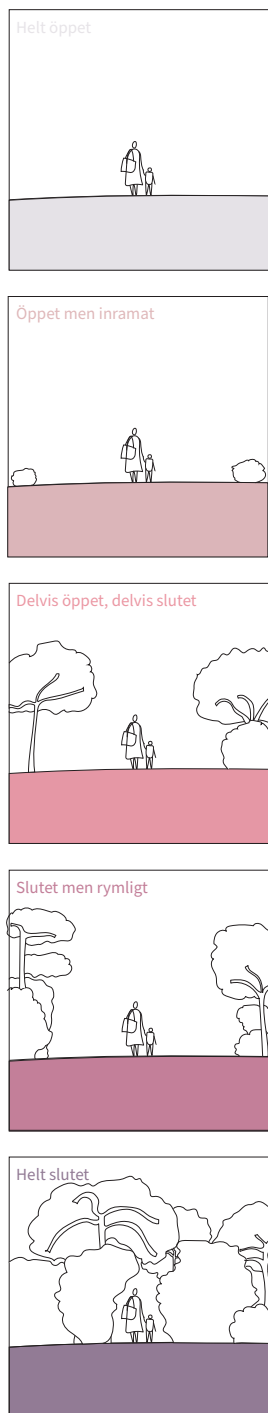
Figur 27: Vy E på planen över naturinslag, gräskulle under spång och balansstubbar. Illustrerad av författaren.

VARIERAD RUMSLIGHET

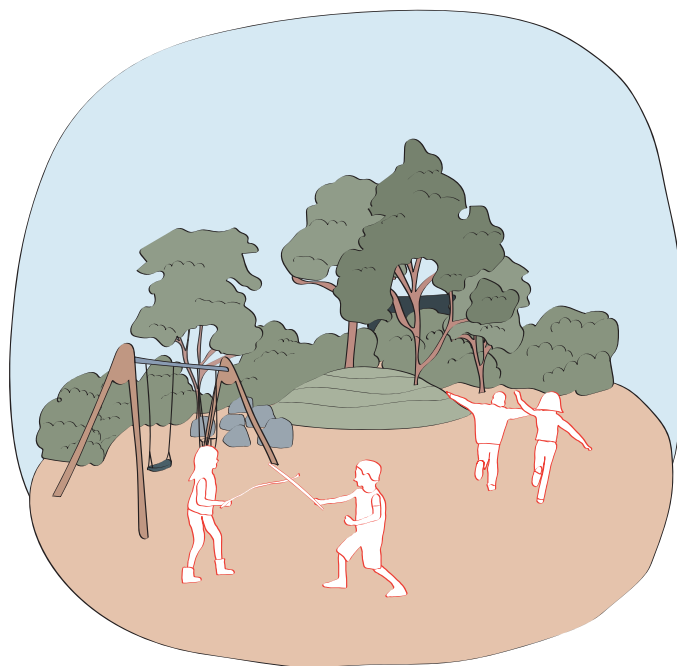
Den nuvarande lekplatsen har endast ett rum som kategoriseras som öppet men inramat. Utformningsförslaget skapar fler rum med varierad karaktär i lekmiljön (figur 29.). Förslaget skapar minst ett rum i varje rumslighetskategori i lekmiljön (figur 30.).

Figur 29: Plan över utformningsförslagets rumsligheter. Skala 1:300. Illustrerad av författaren.
(Flygfoto © Lantmäteriet, 2025; Karta © Lantmäteriet, 2025)

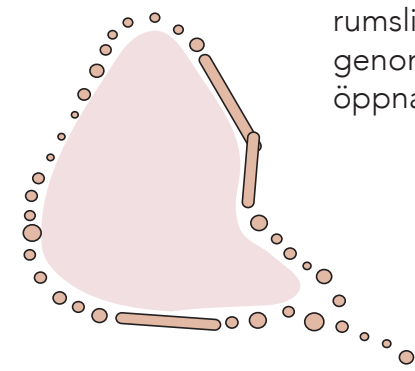
Figur 30:
Rumslighetskategorierna.
Illustrerad av författaren.

Figur 31: Vy A på planen över rumsligheter, öppet rum.
Illustrerad av författaren.

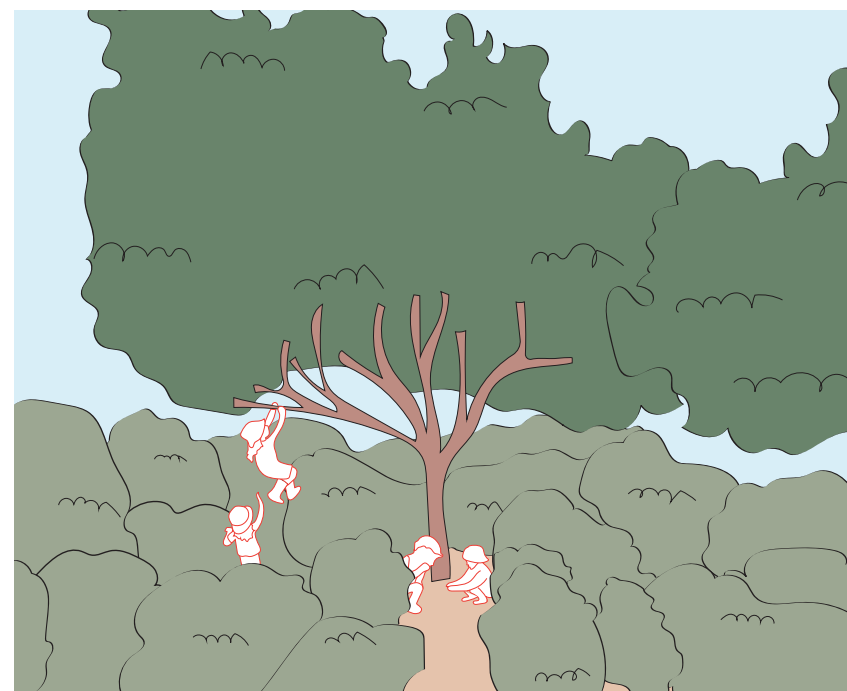
De öppna rummen möjliggör för bråklek och fysiska lekar (figur 31.).

Mer slutna rum skapar möjlighet till riskfylld lek där barn kan försvinna eller gå vilse samt leka ifred från vuxnas bevakning (figur 32.). Möjligheten för barn att leka ifred från vuxna gynnar även riskfylld lek på hög höjd, lek med farliga redskap och lek nära farliga element.

Figur 33: rumslighet skapad av lekredskap
Illustrerad av författaren.

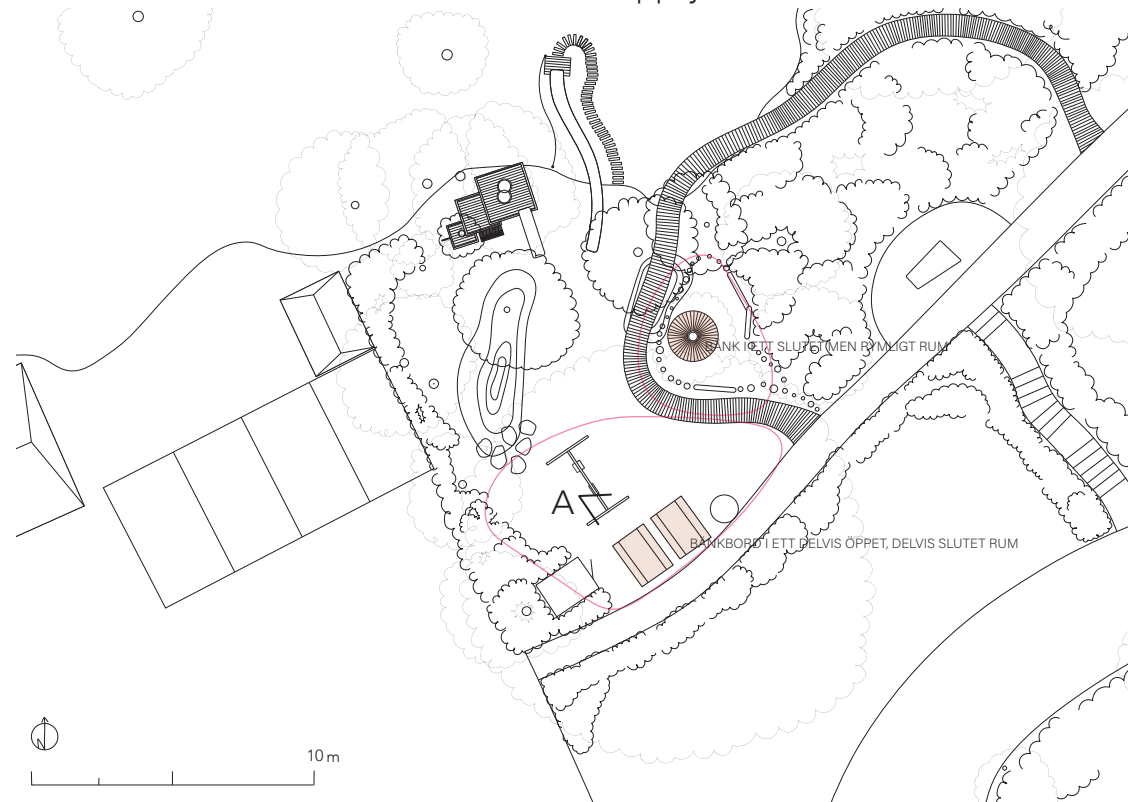
Rumsligheterna skapas genom att plantera in vegetation, skapa varierande terräng, placera ut redskap med tanke på rumsligheten (figur 33.) och genom att låta vissa ytor förbli öppna och utan redskap.

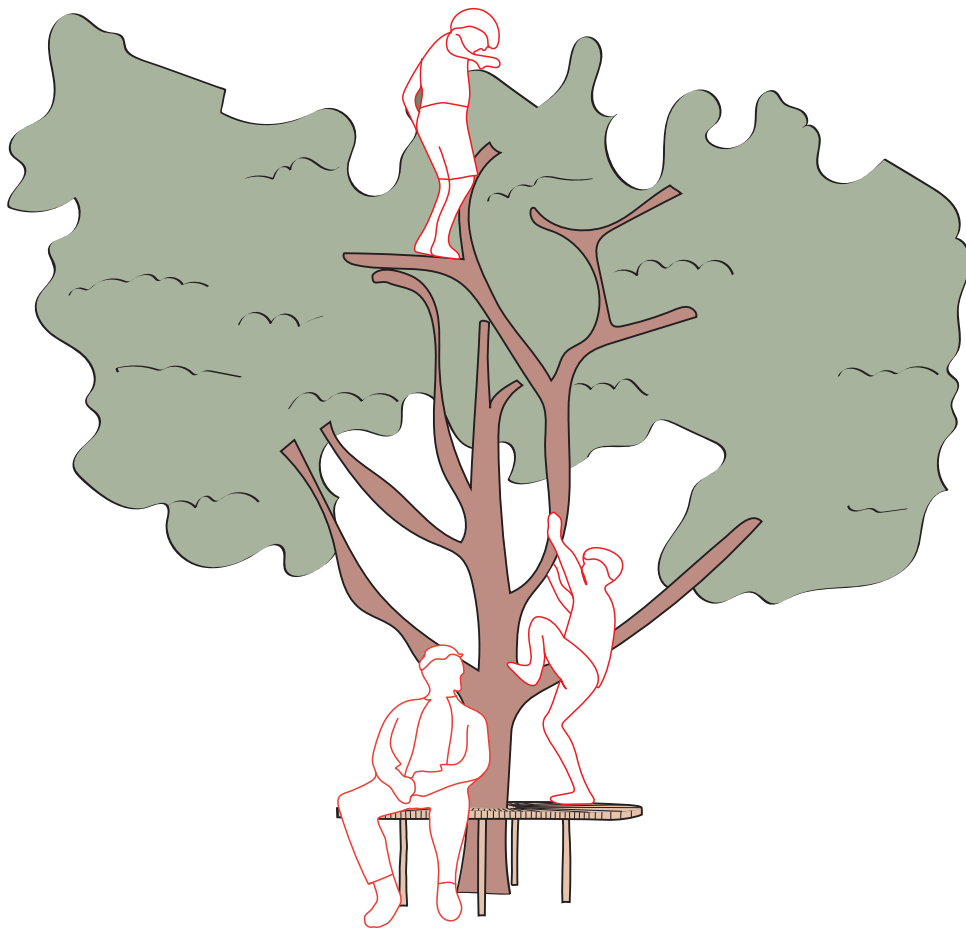
Figur 32: Vy B på planen över rumsligheter, öppet rum. Illustrerad av författaren. 31

SOCIALA RUM

De rummen vars främsta funktion är den sociala funktionen som föreslås i utformningsförslaget (figur 34.) skapar goda möjligheter för barn att observera när andra barn ägnar sig åt riskfylld lek, således lek med indirekt risk. Samtidigt är rummen placerade på så sätt att det finns delar av lekmiljön som inte går att se från de för att barn ska kunna leka utan uppsyn från vuxna.

Figur 34: Plan över utformningsförslagets sociala rum. Skala 1:300. Illustrerad av författaren.
(Flygfoto © Lantmäteriet, 2025; Karta © Lantmäteriet, 2025)

Figur 35: Illustration över socialt rum i och med en bänk runt ett av träden. Illustrerad av författaren.

Detta sociala rum har god kontakt med omgivande lek då det är placerat mitt bland olika lekmöjligheter (figur 35.). Således skapar rummet möjlighet för vuxna att vara involverade i leken.

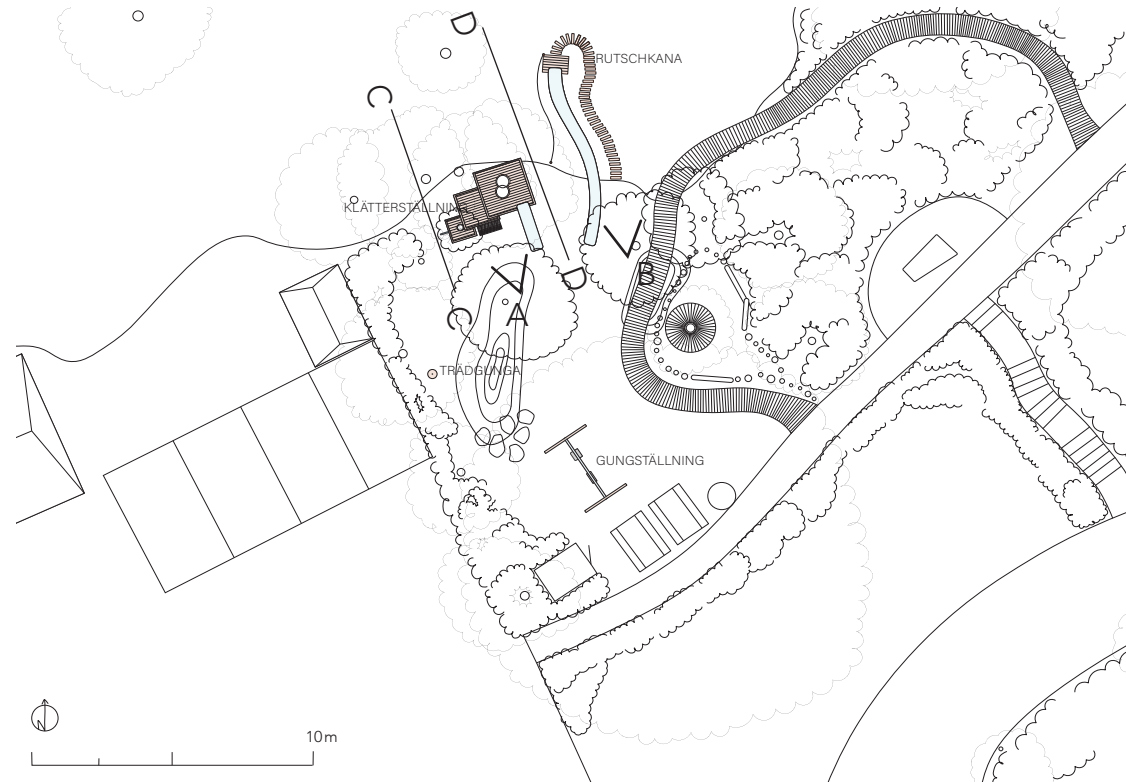
Bänkborden är placerade i ett av lekmiljöns mer öppna rum (figur 36.). Barn kan då enkelt välja att leka i de mer slutna rummen om de vill leka utan uppsyn från vuxna.

Figur 36: Vy A på planen över sociala rum, socialt rum på öppen yta. Illustrerad av författaren.

FASTA UTMANANDE LEKREDSKAP

De fasta utmanande lekredskapen som inkluderas i utformningsförslaget avser att skapa goda möjligheter till riskfylld lek (figur 37.). Lekredskapen möjliggör riskfylld lek genom att tillsammans skapa varierande lekmöjligheter och olika nivåer av utmaningar. Redskapen erbjuder riskfylld lek såsom att klättra, hoppa, svinga och glida på hög höjd och/eller i hög hastighet.

Figur 37: Plan över utformningsförslagets fasta utmanande lekredskap. Skala 1:300. Illustrerad av författaren. (Flygfoto © Lantmäteriet, 2025; Karta © Lantmäteriet, 2025)

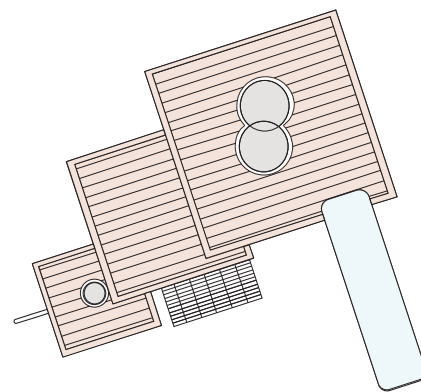
Figur 38: Vy A på planen över fasta utmanande lekredskap, klätterställningen. Illustrerad av författaren.

Klätterställning

Vid träden uppe vid lekmiljöns norra del föreslås en klätterställning (figur 38; 39; 40.). Klätterställningen avser att skapa möjlighet till riskfylld lek på hög höjd, såsom att hoppa, klättra och glida i hög hastighet. Dessutom är syftet med klätterställningen att barn ska kunna komma upp till träden som annars är svåråtkomliga på grund av sitt höga grenverk.

Klätterställningen består av tre olika avsatser på olika nivåer. Detta för att bidra med dynamiska utmaningar som passar den svårighetsgrad barn vill lägga sin utmanande lek på.

För att skapa olika lekmöjligheter finns en variation av redskap på klätterställningen. På klätterställningen finns ett nät att klättra i, en klättervägg, en brandstång att glida ned för, en rutschkana och stegar mellan de olika avsatserna.

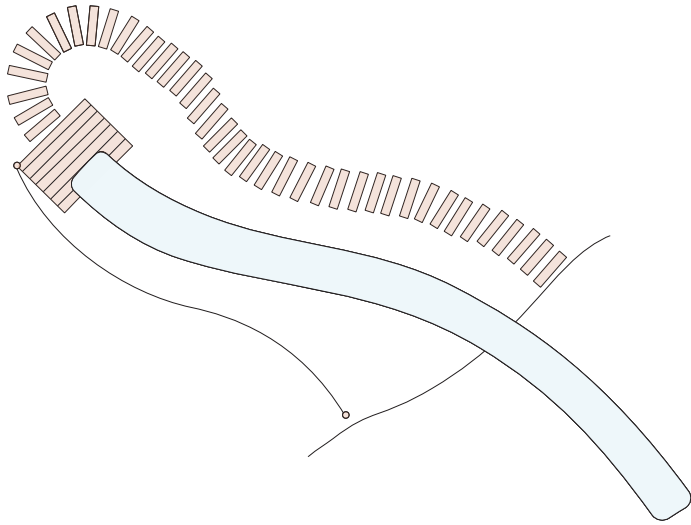
Figur 39: Plan klätterställningen. Illustrerad av författaren.

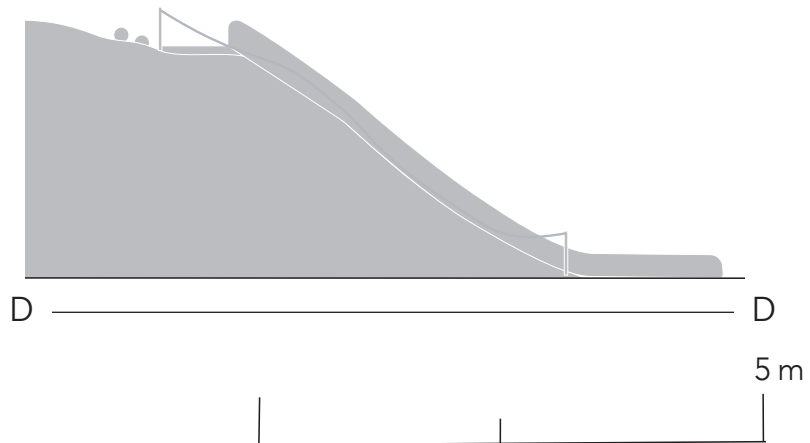
Figur 40: Elevation C-C på planen över fasta utmanande lekredskap, klätterställningen. Illustrerad av författaren.

Rutschkanan

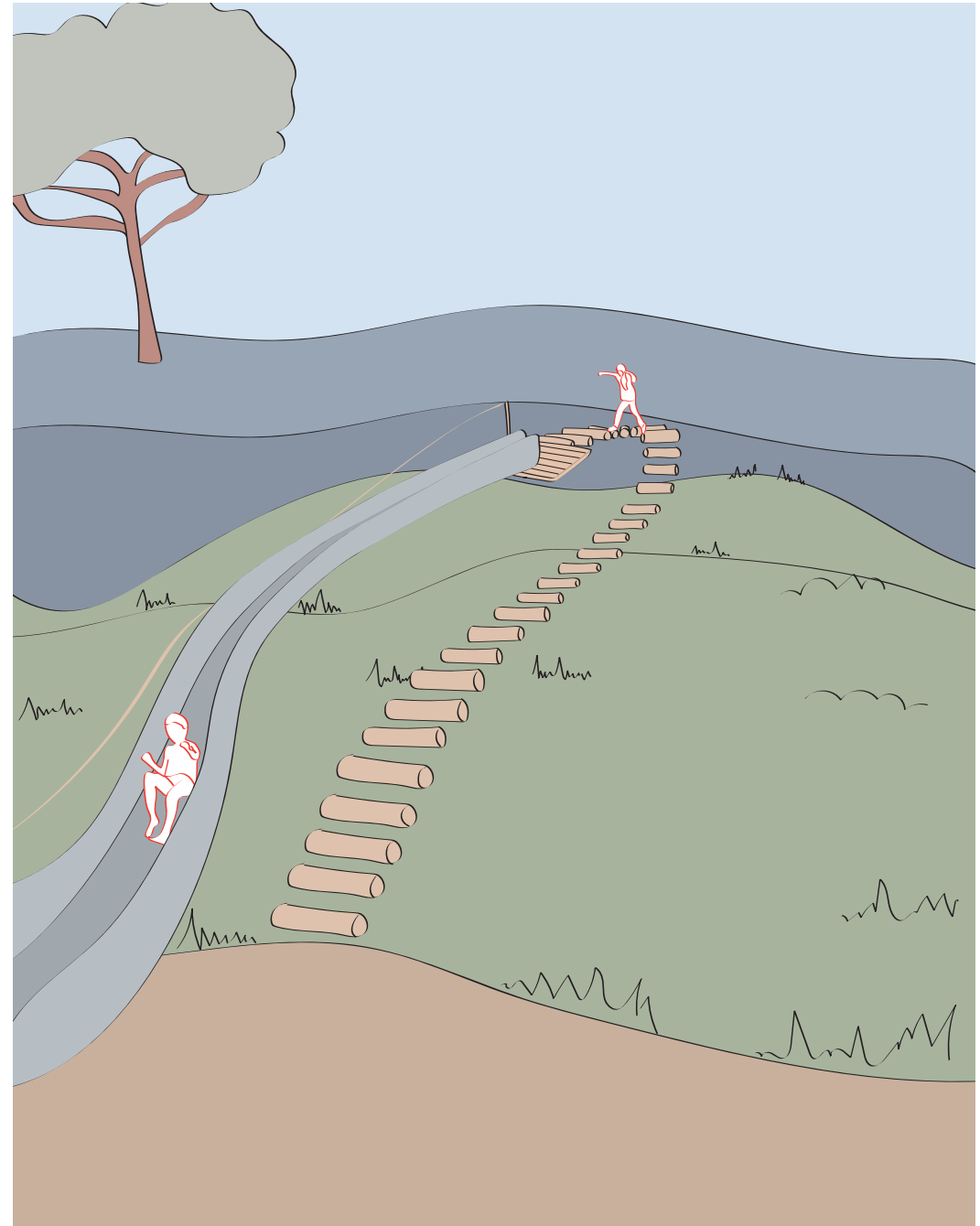
Rutschkanan som löper längs med berghällen erbjuder riskfylld lek på hög höjd och i hög hastighet (figur 41; 42; 43.). Vidare bjuder också rutschkanan in till lek uppe på berget.

Figur 41: Plan över rutschkanan. Illustrerad av författaren.

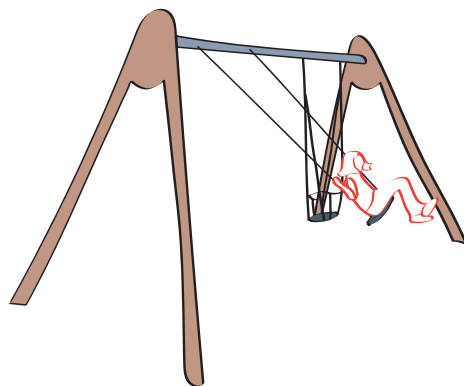
Figur 42: Elevation D-D på planen över fasta utmanande lekredskap, rutschkanan. Illustrerad av författaren.

Figur 43: Vy B på planen över fasta utmanande lekredskap, rutschkanan. Illustrerad av författaren.

Gungställning

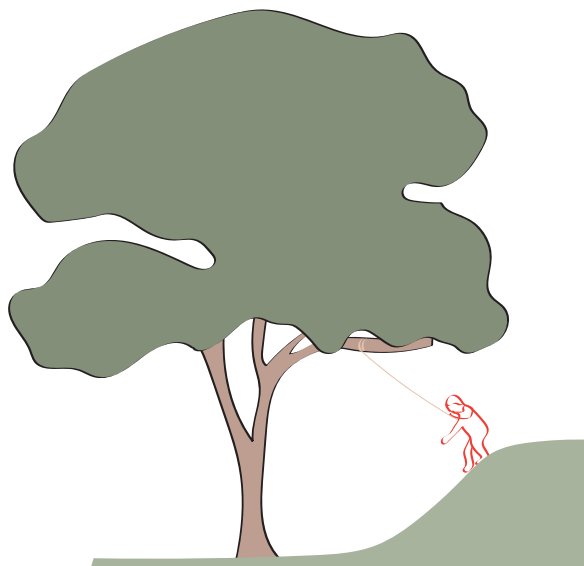
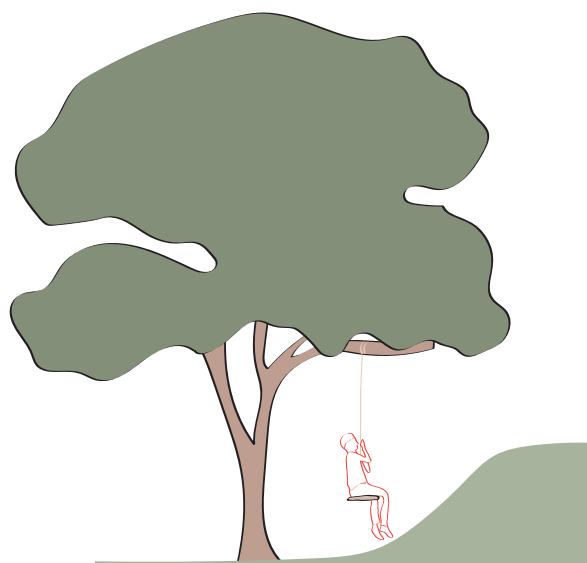
Det fasta lekredskap som finns på platsen sen innan och som föreslås bevaras är gungställningen (figur 44; 45.). Placeringen av denna har dock ändrats. Gungställningen skapar möjlighet till riskfylld lek genom svingande rörelser på hög höjd och i hög hastighet.

Figur 44: Gungställningen. Illustrerad av författaren.

Figur 45: Gungställningen. Fotografi av författaren, taget november 2024.

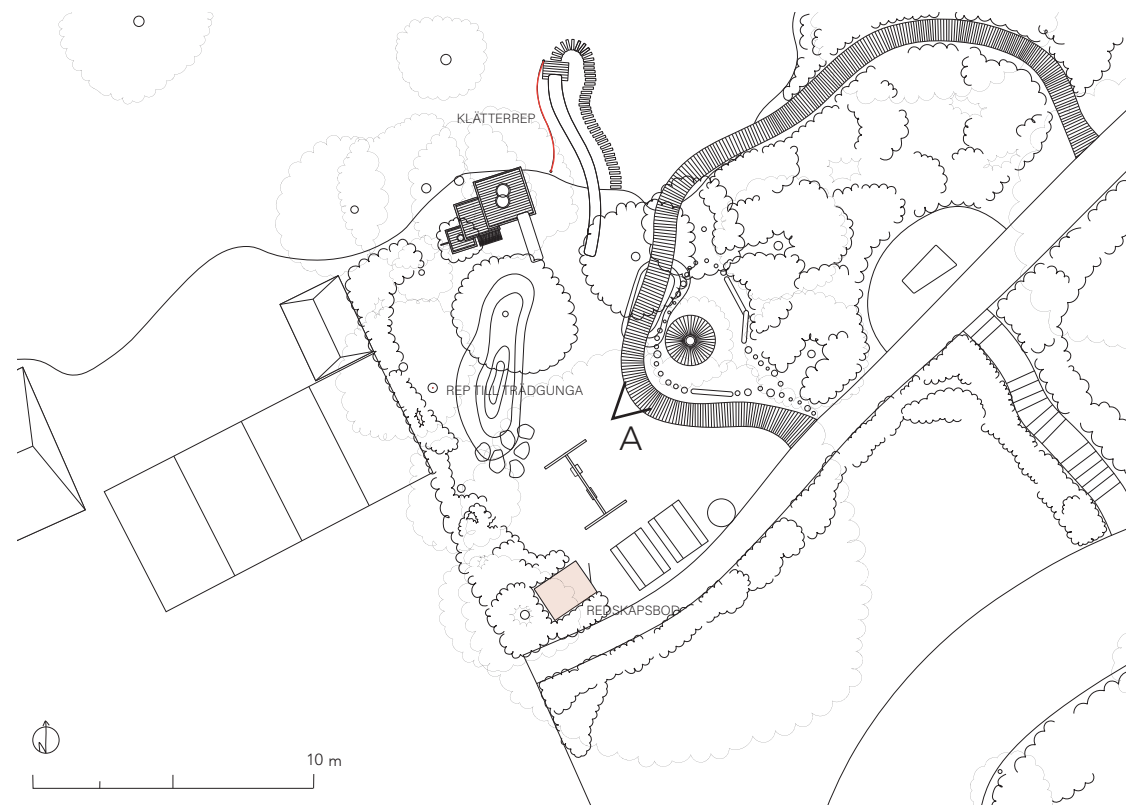
Figur 46: Trädgungan. Illustrerad av författaren.

Trädgunga

I ett av träden, i lekmiljöns östra del, sätts en gunga fast i en av trädets grenar. Detta är dock möjligt först när trädet är gammalt och stort nog. Gungan skapar då möjlighet till svingande rörelser i hög hastighet vilket bidrar till riskfylld lek i hög hastighet, och på hög höjd (figur 46.).

LÖSA UTMANANDE ELEMENT

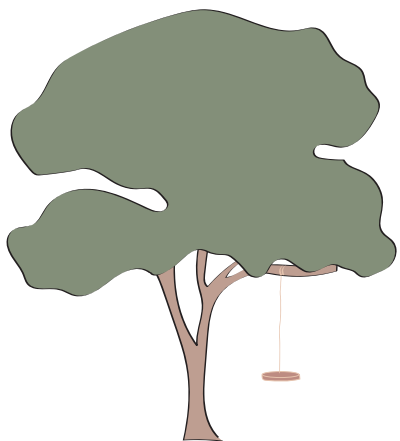
För att möjliggöra lek inom aspekten lösa utmanande element föreslås att lekmiljön ska ha en bod med tillgängliga redskap (figur 47.).

Figur 47: Plan över utformningsförslagets lösa utmanande element. Skala 1:300. Illustrerad av författaren.
(Flygfoto © Lantmäteriet, 2025; Karta © Lantmäteriet, 2025)

Redskapen kan vara barnvänliga varianter av sågar, täljknivar (figur 48.) och hammare (figur 49.) vilka skapar möjlighet till lek med farliga redskap. Att föreslå knivar på en lekmiljö, även om de är barnvänliga, är ett kontroversiellt förslag som kan anses innebära onödiga faror. Men tanken med förslaget är att redskapen ska vara anpassade för barn och således inte innebära fara. Dessa redskap kan skapa möjlighet till riskfylld lek genom att skära och snickra. För att det ska vara möjligt krävs även löst material att skära och snickra i, vilket vegetationen på platsen bidrar med.

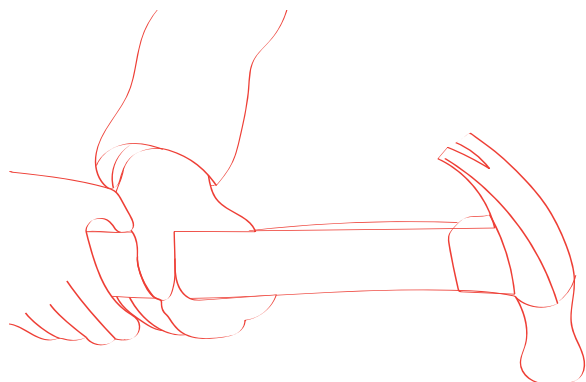
Utöver elementen som erbjuds i boden finns även rep i lekmiljön. Ett rep som trädgungan hänger i (figur 50.) och ett som kan användas som stöd för att klättra upp längs berghällen. Repen kan också ses som lek med lösa utmanande element även om det inte är deras huvudsyfte.

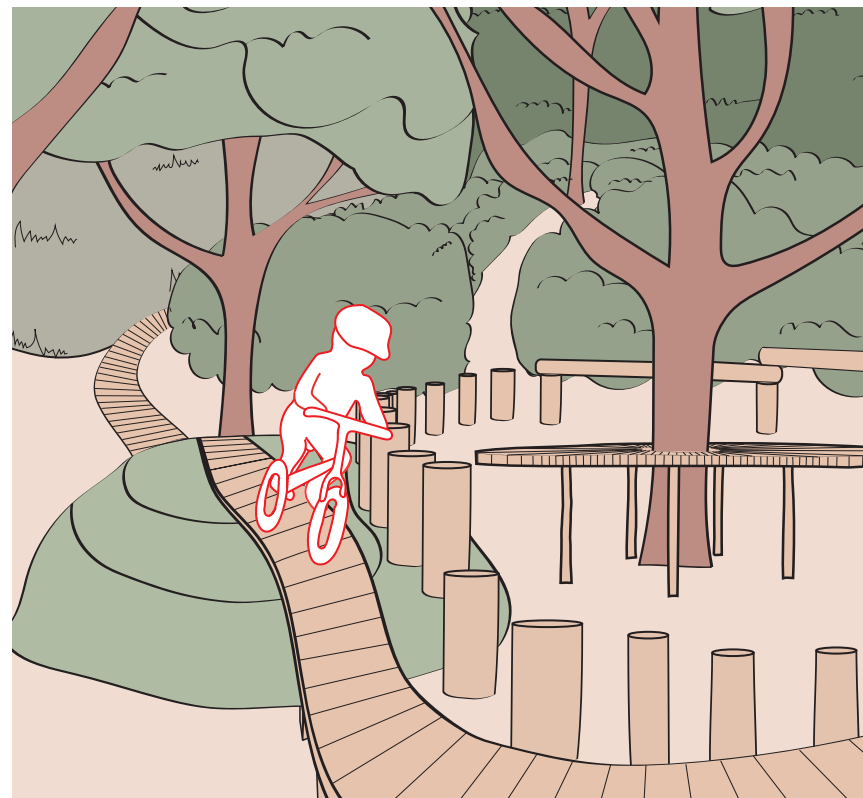
Figur 50: Rep till trädgunga. Illustrerad av författaren.

Figur 48: Lek med täljkniv. Kan innebära en fara men inkluderas för att följa uppsatsens metod. Illustrerad av författaren.

Figur 49: Snickeri med hammare. Illustrerad av författaren.

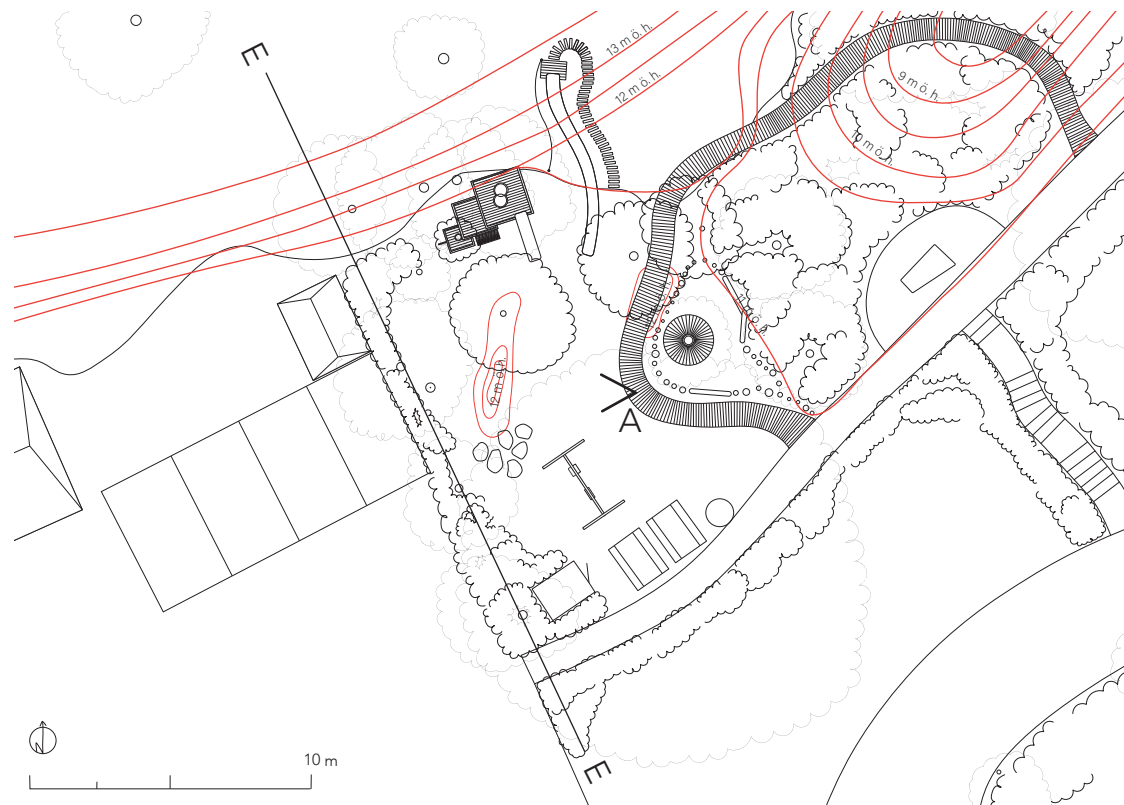

Figur 51: Vy A på planen över lösa utmanande element. Illustrerad av författaren.

I boden kan även finnas cyklar och trehjulingar eller andra åkbara leksaker. Dessa lösa element kan skapa riskfylld lek i form av lek i hög hastighet eller lek med kollision om barn krockar in i saker. Miljön uppmuntrar till lek med åkbara element, främst genom spången som skapar goda möjligheter till lek med hög hastighet i kombination med åkbara leksaker (figur 51.).

VARIERANDE TERRÄNG

Terrängen på lekplatsen blir i och med utformningsförslaget mer varierande (figur 52; 53.). Den kuperade terrängen som föreslås skapar möjligheter för barn att springa och leka i hög hastighet, lek på höjd och lek i sluttningar.

Figur 52: Plan som visar höjdkurvor med 0,5 meters stigning över utformningsförslagets terräng. Skala 1:300. (Karta © Lantmäteriet, 2025; Topografiskt underlag, © Lantmäteriet, 2025). Illustrerad av författaren.

Spången

Spången skapar möjlighet att kunna leka med åkbara leksaker i kombination med varierande terräng och således skapas lek med hög hastighet (figur 54.). Att cykla ner för sluttningar skapar högre hastighet och således ytterligare utmaning.

Gräskullar

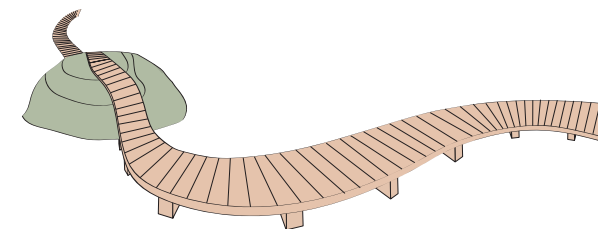
Två gräskullar föreslås i lekmiljön. Kullen längst till väst skapar möjligheter för barn att springa, åka och glida nerför sluttningar och att leka på hög höjd nära sluttningar (figur 55.). Kullen under spången skapar liknande möjligheter, men den är mer svårtillgänglig. Syftet med denna kulle är att skapa varierande terräng i kombination med spången och balansstubbarna och således gynna riskfylld lek på hög höjd och i hög hastighet.

Plana ytor

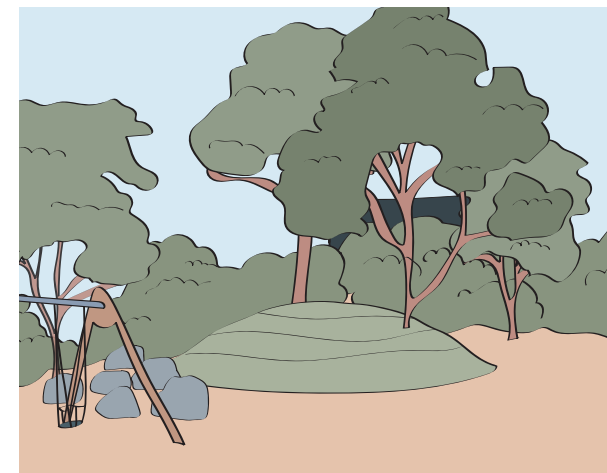
Plana ytor är viktiga för riskfylld lek eftersom de skapar möjlighet till lek med åkbara leksaker samt bråklek.

Berghäll

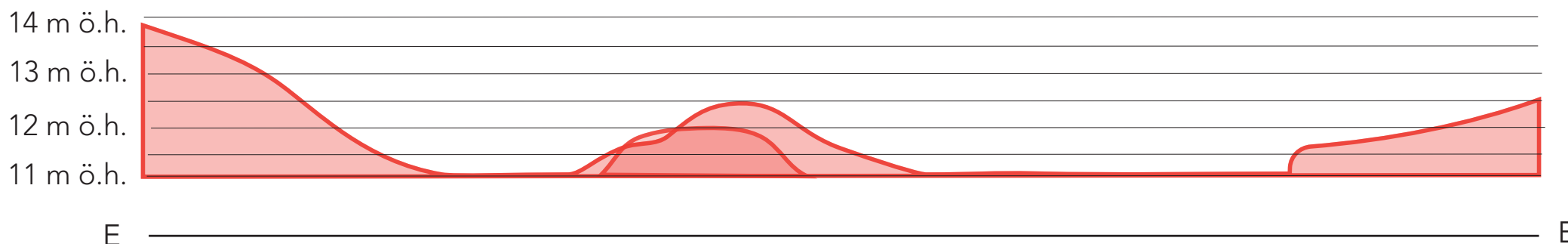
Att tillgängliggöra berghällen som en del av lekmiljön skapar tillgång till lek på varierad terräng. Berghällen är hög och brant och skapar således goda möjligheter till riskfylld lek på hög höjd och i hög hastighet.

Figur 54: Illustration av spången. Illustrerad av författaren.

Figur 55: Vy A på planen över terräng, gräskulle. Illustrerad av författaren.

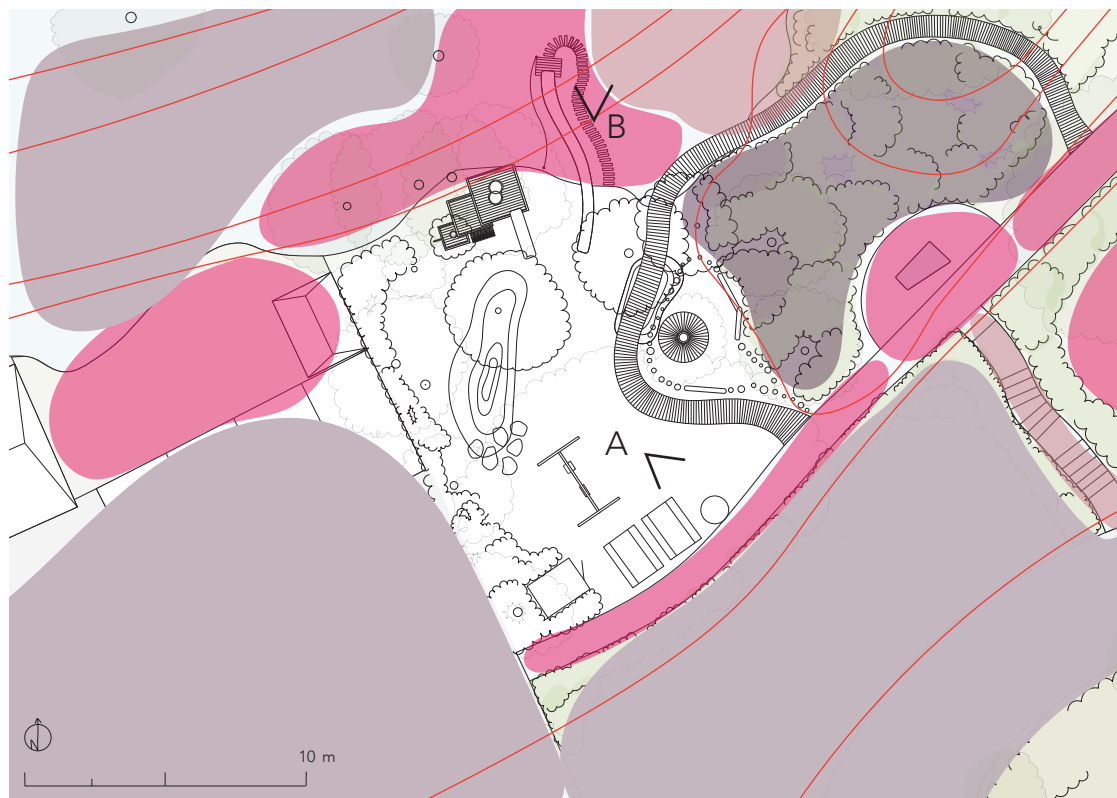

Figur 53: Sektionselevation E-E på planen över terräng, över lekplatsens markhöjder. Illustrerad av författaren.

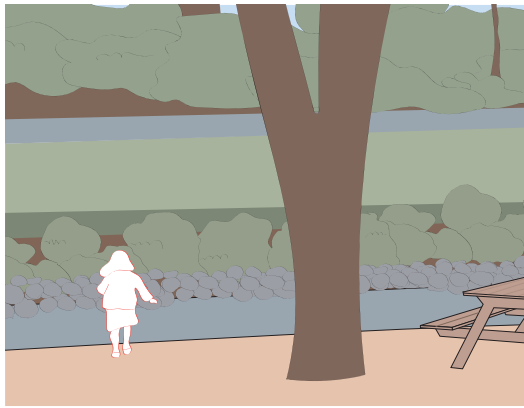
TILLGÄNGLIG RIK OMGIVNING

För att skapa möjlighet till riskfylld lek genom tillgänglig rik omgivning krävs inga åtgärder för att göra omgivningen rikare utan den är redan rik på möjligheter till riskfylld lek. I omgivningen finns fysiska element som skapar goda möjligheter till riskfylld lek nära farliga element (figur 56.).

Dock har buskar föreslagits som kommer att avgränsa mot lekplatsens västra omgivning, då den ytan inte erbjuder vidare möjlighet till riskfylld lek.

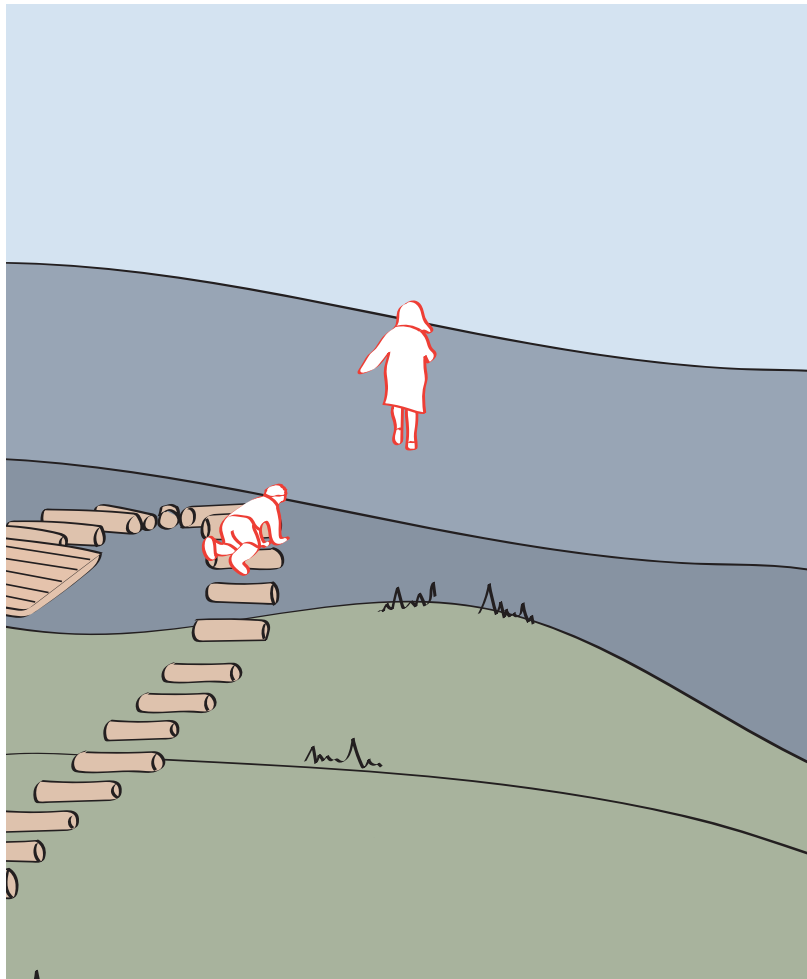

Figur 56: Plan över utformningsförslagets tillgängliga rika omgivning. Planen visar höjdkurvor med 1 meters stigning, rumsligheter och naturinslag. För beskrivning av rumslighetskategorierna se sidan 31, figur 30. Skala 1:300. Illustrerad av författaren. (Flygfoto © Lantmäteriet, 2025; Karta © Lantmäteriet, 2025; Topografiskt underlag, © Lantmäteriet, 2025)

Figur 57: Vy A på planen över omgivningen, tillgänglig omgivning. Illustrerad av författaren.

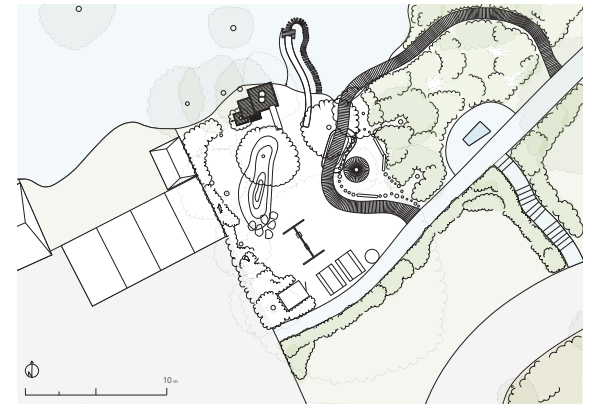
För att göra den rika omgivningen tillgänglig föreslås att staketet ska tas bort (figur 57.).

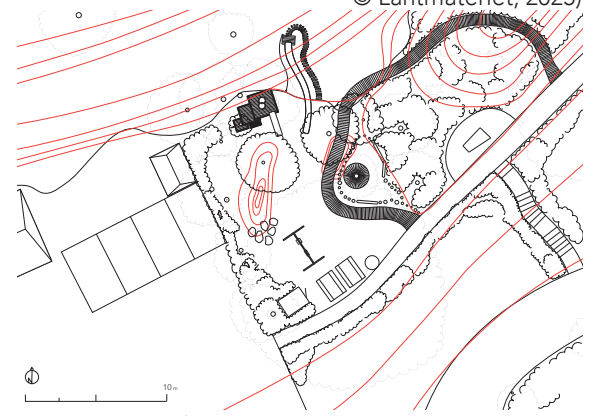
Figur 58: Vy B på planen över omgivningen, barn uppmuntras ut till omgivningen på berghällen. Illustrerad av författaren.

Barn uppmuntras till att ta sig ut i omgivningen genom att lekplatsens lekstrukturer sträcker sig ut i omgivningen. Detta gäller främst spången och redskapen på berghällen. Berghällen kan innebära en barriär ut mot omgivningen på grund av att den är så brant och kan vara svår för mindre barn att klättra upp för. Men stockarna och repet som föreslås underlättar för barn att klättra upp på berget och att komma ut i omgivningen (figur 58.).

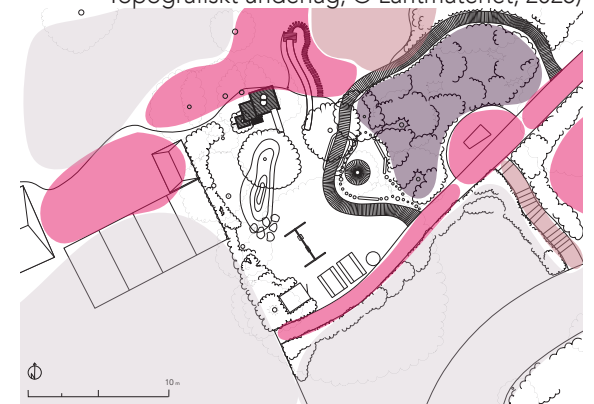
Omgivningen är rik på naturinslag (figur 59.), har varierande terräng (figur 60.) och varierande rumslighet (figur 61.).

Figur 59: Plan naturinslag i omgivningen. Illustrerad av författaren. (Flygfoto © Lantmäteriet, 2025; Karta © Lantmäteriet, 2025)

Figur 60: Plan varierande terräng i omgivningen. Illustrerad av författaren. (Karta © Lantmäteriet, 2025; Topografiskt underlag, © Lantmäteriet, 2025)

Figur 61: Plan varierande rumslighet i omgivningen. För beskrivning av rumslighetskategorierna se sidan 31. Illustrerad av författaren. (Flygfoto © Lantmäteriet, 2025; Karta © Lantmäteriet, 2025)

DEL III: DISKUSSION

RESULTATDISKUSSION

Vad begränsar barns möjligheter till riskfylld lek idag?

Idag motarbetas möjligheterna till riskfylld lek (Kvalnes & Sandseter 2023). Det pågår en samhällsutveckling där såväl lagar och praxis som vuxna i olika roller är drivande i en utveckling mot färre möjligheter till riskfylld lek och mer fokus på säkerhet (Sandseter & Sando 2016; Örebro kommun 2018).

Svensk och europeisk standard för bedömning av risker vid lekmiljöer har fått stort genomslag i Sverige. Standarder för lekredskap och stötdämpande underlag är idag branschpraxis och används som vägledning för att uppfylla säkerhetskraven enligt PBL och PSL. Detta leder till att dagens lekmiljöer erbjuder få möjligheter till riskfylld lek (Boverket 2022). För att motverka att standarden och praxisen begränsar möjligheten till riskfylld lek, kan en lösning vara att introducera en mer nyanserad syn på säkerhet. Fokus behöver skiftas från att enbart bedöma risker utifrån potentiella skador till att också ta hänsyn till de fördelar som finns med riskfylld lek. Något som skulle kunna förändra synen på riskfylld lek och skifta fokus från säkerhetsaspekterna är att Folkhälsomyndigheten i december 2024 gick ut med konstaterandet att riskfylld lek ger barn positiva hälsoeffekter, jämfört med att undvika riskfylld lek (Folkhälsomyndigheten 2024).

Uppsatsen undersöker även vuxnas sätt att begränsa barn från möjligheten till riskfylld lek. Vuxna begränsar barn från riskfylld lek genom att inte tillåta utmaningar. Samtidigt finns det tillfällen då vuxna behövs för att förhindra barn att utsättas för faror och allvarliga skador (Sandseter & Sando 2016). Denna balans mellan när vuxna ingriper och begränsar barn i onödan och när de ska ingripa för att undvika faror är svår att definiera. Balansen är svårdefinierad då den både är individspecifik utifrån varje barns förutsättningar och

platsspecifik utifrån platsens unika egenskaper. Det gör det svårt att ge generella råd kring när den riskfyllda leken kan innebära en fara eller när den innebär utvecklande möjligheter. En förändrad syn på riskfylld lek och dess fördelar kan i viss mån minska de tillfällen då vuxna begränsar barns möjlighet till riskfylld lek.

I uppsatsen föreslås att arbeta med Risk benefit assessment (RBA) för att öka möjligheterna till riskfylld lek (Örebro kommun 2018). Det kan dock finnas svårigheter med att implementera RBA som metod. På grund av den syn på riskfylld lek som finns idag kan metoden anses vara kontroversiell och anses innebära för stora risker för barn. I och med att dagens praxis och regleringar kring lek är starkt förankrade och har fått så stort genomslag kan det innebära en utmaning att börja arbeta på nya sätt med annat fokus (Jansson et al. 2016).

Vuxnas inställning till riskfylld lek är också en faktor som behöver beaktas och här behövs nya sätt att tänka. Vi behöver få vuxna att skifta fokus från ett överdrivet säkerhetstänk till att främja mer riskfylld lek. Här krävs en stor omställning för att arbeta på nya sätt och börja främja riskfylld lek istället för att, som föräldrar gärna vill, fokusera på säkerheten (Sandseter & Sando 2016). RBA kan användas för att arbeta mot lekmiljöer med potential till riskfylld lek. Ett sätt att öka vuxnas förståelse för den riskfyllda lekens positiva effekter är genom att de bjuds in och deltar i RBA processen. Men risken att vuxna fortsatt kommer begränsa barn från möjligheterna till utmanande och utvecklande lek kvarstår.

Vilka gestaltningsaspekter för lekmiljöer främjar riskfylld lek?

För att utformning av lekmiljöer som främjar riskfylld lek ska fungera krävs kunskap och idéer om gestaltning i kombination med RBA. Gestaltningsaspekterna i denna uppsats avser att bidra med de idéer för gestaltning som krävs för att skapa lekmiljöer med goda möjligheter till riskfylld lek.

Gestaltningsaspekterna pekar mot att naturrika miljöer med stor variation i sitt lekutbud skapar goda möjligheter för riskfylld lek. Gestaltningsaspekterna som togs fram genom litteraturstudien är framtagna med syfte att endast främja den riskfyllda leken för barn på

lek miljöer. Vid anläggning av lek miljöer bör dock även aspekter kring hållbarhet i ekologiskt, ekonomiskt och socialt perspektiv tas i beaktande (Jansson 2016). Det kan uppstå konflikter vid implementering av gestaltningsaspekterna då andra intressen också ska beaktas. Dock kan sägas att aspekterna bör kunna samspela bra med hållbarhetsperspektiven. Gestaltningsaspekterna inkluderar bland annat naturinslag, växtlighet samt varierande rumslighet, inklusive sociala rum. Dessa aspekter kan främja hållbarhet i ekologiskt, ekonomiskt och socialt perspektiv i tillägg till riskfylld lek.

Aspekterna för den riskfyllda lekens gestaltning lämnar utrymme för tolkningsfrihet, vilket är bra för anpassning till den unika miljön på platsen. Det kan dock innebära en risk för feltolkning och förenkling av utformningsprocessen. De miljömässiga faktorerna som litteraturstudien tar upp förklarar vilka faktorer inom de fysiska elementen som påverkar möjligheten till riskfylld lek. Således lämnar de mindre rum för tolkning för just de fysiska elementen (Sandseter 2009b). Dessa inkluderar dock inte alla fysiska element och inte heller allt inom gestaltningsaspekterna. Därmed finns det fortsatt visst utrymme för tolkning av gestaltningaspekterna. Detta kan ha en positiv inverkan då det gör att aspekterna inte dikterar utformningen helt, utan lämnar utrymme för det platsspecifika och unika i utformningsprocessen. Vid formulering av gestaltningsaspekterna strävades efter att hitta en bra balans mellan inspiration och idéer för gestaltning samt utrymme för andra aspekter för utformning av en lek miljö.

Utifrån arbetet att implementera gestaltningsaspekterna på en specifik plats kan slutsatser dras kring hur väl aspekterna, och således litteraturen, fungerar i praktiken. Generellt fungerade aspekterna bra och verkar kunna öka möjligheterna till riskfylld lek. Men att implementera dem i verkligheten kan komma med utmaningar. Den aspekt som var svårast att arbeta med var *Lösa utmanande element*. Dels kan denna aspekt kräva att vuxna är involverade i leken för att inte skapa faror för barnen. Dels kan vuxna och barn ha olika syn på löst material. Vuxna kan anse att löst material skapar problem medan barn gärna leker med dessa element (Norén-Björn 2016). Även aspekten *Rik på naturinslag* kan ha sina begränsningar. Det kan ta många år innan träd är tillräckligt höga och har tillräckligt starka grenar för barn att

klättra i. Utöver den aspekten kan denna gestaltningsaspekt skapa goda möjligheter för riskfylld lek.

Hur kan dessa gestaltningsaspekter implementeras på en befintlig lek miljö för att främja riskfylld lek?

Att implementera gestaltningsaspekterna på Strömsdalens lekplats gav insikter kring hur väl litteraturstudien för denna uppsats går att applicera på verkligheten. Att utforma utifrån konceptet att skapa en balans mellan gestaltningsaspekterna och RBA gav goda möjligheter att ta in andra aspekter på platsen. Förslaget tar hänsyn till och använder sig av lek miljöns platsspecifika egenskaper. Vid implementering av gestaltningsaspekterna tas hänsyn till lokala faktorer, såsom att denna lekplats inte är bemannad och att omgivningen är rik och erbjuder goda möjligheter för riskfylld lek. Vissa aspekter var enklare att implementera än andra. Att implementera *lösa utmanande element* på Strömsdalens lekplats var komplicerat i och med att platsen inte är bemannad. Jag valde att erbjuda dessa element på lekplatsen, trots att det kan innebära faror, vilket skulle kunna omvärderas. Förslaget att det kan finnas knivar tillgängliga i boden kan anses strida mot Lagen om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål (SFS 1988:254) och vid tillämpning av ett sådant förslag bör det således kontrolleras om det strider mot lagen eller inte. Dock är tanken att de farliga föremålen ska vara barnvänliga för att inte riskera allvarliga skador. Detta visar hur RBA har påverkat gestaltningsprinciperna vid utformningsförslaget. *Fasta utmanande lekredskap*, i sin tur, kräver mer komplex utformning jämfört med att öka vegetationsinslagen på en plats. På vald lekplats var aspekten *Tillgänglig rik omgivning* enkel att erbjuda eftersom omgivningen redan var rik. På platser där omgivningen inte är rik och inte erbjuder möjligheter till riskfylld lek blir denna aspekt mer komplex och svår att få till.

Förslaget avser att skapa förutsättningar för riskfylld lek och visar stundtals på stora risker. Om dessa risker faktiskt är rimliga att möjliggöra med hänsyn till vilka faror de kan innebära kan diskuteras. Vad gäller vissa av gestaltningsaspekterna och de förslag som tas fram för Strömsdalens lekplats är det möjligt att riskerna kan minska för att undvika faror, utan att kriterierna för att möjliggöra riskfylld lek likväl uppfylls. Gestaltningsaspekten *lösa utmanande element* kan i detta förslag

anses skapa stora risker. Framförallt lösa redskap som, sågar, täljknivar och hammare kan anses innebära onödiga risker, även om tanken är att de ska vara anpassade för barn och således undvika faror. Kriterierna för denna gestaltungsaspekt hade uppfyllts genom åkbara leksaker och övriga lösa redskap hade således kunnat uteslutas. I och med det hade dock kategorin lek med farliga redskap inte inkluderats i förslaget och målet med förslaget var att gestalta utifrån forskningen. Även vad gäller naturinslagen kan riskerna minska men kriterierna för aspekten fortsatt uppfyllas. Förslagsvis kan stenarna som är placerade intill kullen innebära faror där barn krockar in i stenarna i hög hastighet. Stenarna hade fortsatt kunna innebära risker men undvika faror om de var placerade på mer plana ytor.

I efterhand kommunicerar uppsatsen tydligt hur utformningen följer gestaltungsaspekterna, men kanske inte lika tydligt hur det har påverkats av RBA. Detta kan bero på att RBA inte har lika mycket att göra med själva gestaltningen, utan mer fokuserar på arbetet bakom framtagandet av ett förslag och argumentationen till det (Örebro kommun 2018). RBA gav en bra grund till att skapa möjlighet till riskfylld lek men samtidigt ha ett balanserat förhållningssätt till riskerna. Om RBA inte hade inkluderats i arbetet tror jag gestaltungsförslaget hade resulterat i större risker och mindre fokus på säkerhet. Vad gäller RBA som framtida tillämpning vid utformning av miljöer som främjar riskfylld lek anser jag, utifrån denna studie, att metoden fungerar bra. Metoden bidrog till att skapa en miljö med en balanserad syn på risk och säkerhet vid lek.

En annan aspekt som var närvarande under förslagets process, men som inte kommunicerades tydligt, var barns olika åldrar. Aspekter som att olika utmaningar passar olika åldrar, inte minst vad gäller till exempel olika höjder, togs i beaktande. Dessa tankegångar hade kunnat kommunicerats tydligare i uppsatsen.

I och med att utformningen är platsspecifik finns det aspekter som framstod som viktiga i litteraturen men som inte användes i förslaget. Om platsen för utformningsförslaget istället var en plats där vuxna har en tydligare roll, till exempel en förskolegård, hade möjligheterna för den riskfyllda leken varit annorlunda. Med vuxnas närvaro kan miljön

erbjuda möjlighet till större risktagande utan att riskera allvarliga skador, men vuxna kan också vilja begränsa barns riskfyllda lek (Sandster & Sando 2016).

Utformningsförslaget visar läsaren hur gestaltungsaspekterna kan implementeras. Dock kan utformningsförslaget tolkas på olika sätt. Det kan ses som ett av många exempel på hur aspekterna kan implementeras, vilket är syftet. Detta förslag är bara ett av många exempel eftersom gestaltungsaspekterna inte avser att diktera utformningen av en plats. Vid framtagning av förslaget fungerade aspekterna bra i relation till det utrymme de lämnar för det platsspecifika, unika och för utformningsprocessen. Gestaltungsaspekterna bidrog med idéer för att gestalta för riskfylld lek, men hur ideerna skulle uttryckas var helt beroende av platsen. Strömsdalens lekplats erbjuder i dagsläget inte goda möjligheter till riskfylld lek. Detta gjorde att just på den befintliga lekytan fanns färre platsspecifika egenskaper att ta hänsyn till då befintliga lekredskap inte inkluderas i utformningsförslaget. Dock är platsens omgivning både rik, inspirerande och komplex, vilket utformningsförslaget både har anpassats efter och dragit nytta av.

Utformningsförslaget utgår från den studerade litteraturen om riskfylld lek, således gestaltungsaspekterna, men hur Strömsdalens lekplats omgestaltas påverkas i hög grad av vem som tar fram förslaget. Utformningsförslaget är baserat på forskning kring riskfylld lek. Viktigt att påpeka är dock att förslaget är platsspecifikt och påverkas av landskapsarkitektens förkunskap. Således finns det flera möjliga utformningar av Strömsdalens lekplats för att öka dess möjlighet till riskfylld lek.

METODDISKUSSION

Litteraturstudien

Litteraturstudien tar fram flera gestaltungsaspekter som både påverkar möjligheterna till riskfylld lek och som kan implementeras i gestaltning. Dessa aspekter är de som uppsatsens metod och sökord samlat in men det skulle kunna finnas fler att hitta via vidare studier. Det kan även vara

så att det finns aspekter som inte är dokumenterade i forskning och därför inte inkluderas i denna uppsats. Vidare undersökningar med flera olika metoder kan således resultera i flera aspekter som gynnar barns möjlighet till riskfylld lek.

Gestaltungsaspekterna avser att skapa miljöer som inkluderar alla Sandseters (2007) samt Kleppes, Melhuishs och Sandseters (2017) kategorier av riskfylld lek. Men det finns en risk att alla kategorier inte tillgodoses i samma utsträckning. Detta på grund av att litteraturen bidrar med olika mycket information kring de olika kategorierna. Ett exempel på detta är den brist på forskning på de två sista kategorierna av riskfylld lek, *Lek med kollision* och *Lek med indirekt risk* (Kleppe, Melhuish & Sandseter 2017). Dessa tillkom senare till kategorierna och således finns det mindre att läsa om dem.

För att ta fram gestaltungsaspekterna användes tematisk analys. Som metod är en tematisk analys relativt fri och följer ingen strikt ram vilket skapar en anpassningsbarhet. Denna flexibilitet innebär dock att metoden riskerar att medföra ett godtyckligt resultat. Det finns en risk att mina, som snart färdigutbildad landskapsarkitekt, tidigare erfarenheter speglas i metodens resultat och att analysen blir delvis subjektiv. Vad gäller tabellen, som till stor del ligger till grund för analysen, kan den riskera att förenkla litteraturen och därmed underskatta komplexiteten i forskningen. Det kan i så fall leda till att gestaltungsaspekterna utgår från en förenklad, och kanske inte helt allsidig, bild av forskningen.

Gestaltungsförslaget

Det var intressant att utforma en miljö med fokus på just riskfylld lek. En svårighet jag upplevde var att inte tänka för mycket i de banor jag under min utbildning har lärt mig att tänka i vid analys och utformning av en plats. Som analysmetod utgick jag endast från riskfaktorer genom de gestaltungsaspekter jag tog fram och valde således bort metoder som jag vanligtvis använt mig av under min utbildning. De analyserna jag aktivt valde bort var rumslighetsanalys, rörelseanalys, sol- och skugganalys och landskapsanalys. Detta påverkade utformningen på så sätt att förslaget blir vinklat åt endast det riskfyllda perspektivet på lek, vilket också var målet med utformningen. Med fler analysmetoder hade

förslaget kunna tillgodose fler aspekter och vara riktat åt fler målgrupper.

Även att designa med grund i forskning var relativt nytt för mig och gav spännande insikter för framtida arbete. Jag har fått insikt i hur viktigt det är att kombinera den forskningsbaserade kunskapen med det platsspecifika. Jag har fått en ny bild av hur en plats kan analyseras och att djupgående analys utifrån ett specifikt fokus kan ge goda insikter för vidare arbete. Det stora fokuset på forskning genom utformningsprocessen har gett mig konkreta förslag på hur en miljö kan erbjuda möjlighet till riskfylld lek. Jag gick in i utformningsprocessen med en förståelse och en kunskap om vilka fysiska element som borde implementeras på platsen för att öka möjligheten för riskfylld lek. Förkunskapen kring att riskfylld lek är positivt för barns hälsa bidrog med viss förståelse för vikten av utmanande lekmiljöer. Vidare litteraturstudie bidrog med djupare förståelse och mer kunskap kring själva gestaltningen för riskfylld lek och låg till grund för de beslut jag tog kring gestaltningen.

Att analysera och gestalta enligt gestaltungsaspekterna på endast en lekmiljö gav en begränsad bild av uppsatsens resultat. Att implementera metoden på fler platser hade gett en bredare bild av aspekternas möjligheter och funktioner. Att dessutom analysera och gestalta genom aspekterna på platser med olika karaktär hade testat aspekterna ytterligare och skapat visuella exempel på fler av de gestaltungsgrepp som uppsatsen tar upp.

AVSLUTANDE KOMMENTARER

Vad begränsar barns möjligheter till riskfylld lek idag?

Uppsatsen resulterar i att de faktorer som begränsar barns möjlighet till riskfylld lek är de lagar och regelverk som reglerar lekmiljöer samt vuxna, såsom pedagoger i förskola och skola och föräldrar. Dessa faktorer hämmar utvecklingen av lekmiljöer som främjar riskfylld lek och barns nyttjande av de.

Vilka gestaltningsaspekter för lekmiljöer främjar riskfylld lek?

Uppsatsen resulterar i sju gestaltningsaspekter; rik på naturinslag, varierad rumslighet, sociala rum, fasta utmanande lekredskap, lösa utmanande element, varierande terräng, tillgänglig rik omgivning.

Hur kan dessa gestaltningsaspekter implementeras på en befintlig lekmiljö för att främja riskfylld lek?

I uppsatsen tas ett utformningsförslag fram på hur en lekmiljö kan utvecklas genom att implementera gestaltningsaspekterna och på så sätt skapa möjlighet till mer riskfylld lek. Detta förslag är ett exempel på en lekmiljö och en utformning.

Vidare forskning

Vidare studier utifrån denna uppsats kan undersöka möjligheten att implementera gestaltningsaspekterna på fler lekmiljöer för att skapa ytterligare exempel på hur de går att implementera. Vidare implementering av aspekterna, samt verkliga exempel, kan ge ett bredare underlag kring huruvida aspekterna speglar forskningen och i vilken utsträckning de faktiskt påverkar möjligheten till riskfylld lek.

REFERENSLISTA

TRYCKTA KÄLLOR

Ball, D. (2002). *Playgrounds – Risks, Benefits and Choices*.

Ball, D. (2008). *Managing risk in play provision: implementation guide*. Crown Copyright, Play England. ISBN: 978-1-84775-289-5

Beckman, M. (2019). *Mer lek i naturen! En inspirationsskrift om att tillgängliggöra naturmiljöer för barn genom att bjuda in till lek*. Örebro: Örebro kommun. <https://www.orebro.se/download/18.5343a44a16a31b1864f2907/1558959932193/Mer%20lek%20i%20naturen.pdf>

Beckman, M., Simonsson, E., Eriksson, E. (2022). *Lekotoper - en vägledning för naturlika gröna landskap*. (Version 1: 2022-10-25). Urbio och Örebro kommun. https://www.boverket.se/contentassets/ffc94366847d4366ba9d05f8cd93b792/lekotoper_vagledning.pdf

Brussoni, M., Gibbons, R., Gray, C., Ishikawa, T., Hansen Sandseter, E.B., Bienenstock, A., Chabot, G., Fuselli, P., Herrington, S., Janssen, I., Pickett, W., Power, M., Stanger, N., Sampson, M. och Tremblay, M.S. (2015). What is the Relationship between Risky Outdoor Play and Health in Children? A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 12(6), s. 6423–6454. <https://doi.org/10.3390/ijerph120606423>

Chakravarthi, S. (2009). *Preschool Teachers' Beliefs and Practices of Outdoor Play and Outdoor Environments*. Doktorsavhandling, University of North Carolina at Greensboro. https://libres.uncg.edu/ir/uncg/f/Chakravarthi_uncg_0154D_10074.pdf

Deniz, U.H., Cevher Kalburan, N. (2023). Comparison of quality and risky play opportunities of playgrounds in Germany. *Journal of Outdoor and Environmental Education*, 26, 421–446. <https://doi.org/10.1007/s42322-023-00137-1>

Norén-Björn, E. (2016). Barn väljer med sina fötter – observera och testa leken. I: Jansson, M. & Klintborg Ahlklo, Å. (red.) *Plats för lek: svenska lekplatser förr och nu*. Stockholm: Svensk byggtjänst, s.14–33.

Jansson, M. (2016). Lekplatser idag och i framtiden – tankar om hållbar utveckling. I: Jansson, M. & Klintborg Ahlklo, Å. (red.) *Plats för lek: svenska lekplatser förr och nu*. Stockholm: Svensk byggtjänst, s.148–177.

Jansson, M., Bucht, E. & Bodelius, S. (2016). Fri lek och fasta normer – om lekplatsernas reglering. I: Jansson, M. & Klintborg Ahlklo, Å. (red.) *Plats för lek: svenska lekplatser förr och nu*. Stockholm: Svensk byggtjänst, s.72–93.

Kleppe, R., Melhuish, E., & Sandseter, E. B. H. (2017). Identifying and characterizing risky play in the age one-to-three years. *European Early Childhood Education Research Journal*, 25(3), 370–385. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2017.1308163>

Kvalnes, Ø. & Hansen Sandseter, E.B. (2023). *Risky Play: An Ethical Challenge*. Palgrave Macmillan, Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-25552-6>

SFS 1988:254. *Lag om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål*. Justitiedepartementet.

Lerstrup, I., & Konijnendijk van den Bosch, C. (2016). Affordances of outdoor settings for children in preschool: revisiting heft's functional taxonomy. *Landscape Research*, 42(1), 47–62. <https://doi.org/10.1080/01426397.2016.1252039>

Little, H. (2015). Promoting risk-taking and physically challenging play in Australian early childhood settings in a changing regulatory environment. *Journal of Early Childhood Research*. 15.10.1177/1476718X15579743

Meijer, M., Visser, K. & van Aalst, I. (2024). Planning for Risky Play: From Child-Safe Playgrounds Towards Adventurous Urban Areas. *Planning Theory & Practice*, 25(1), s. 1–20. <https://doi.org/10.1080/14649357.2024.2399663>

Moore, R. (2014). *Nature Play & Learning Places: Creating and managing places where children engage with nature*. Raleigh. 1.5, NC: *Natural Learning Initiative and Reston*, VA: National Wildlife Federation. ISBN 978-0-9907713-0-2

Månsson, A. 2000. *Möten som formar: Interaktionsmönster på förskola mellan pedagoger och de yngsta barnen i ett genusperspektiv*. Malmö universitet. <https://lup.lub.lu.se/record/27721>

Mårtensson, F., Lisberg Jensen, E., Söderström, M. & Öhman, J. (2011). *Den nyttiga utevistelsen? Forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang*. Rapport 6407. Naturvårdsverket, Stockholm. <https://www.naturvardsverket.se/globalassets/media/publikationer-pdf/6400/978-91-620-6407-5.pdf>

Prellwitz, M. & Skär, L. (2007). Usability of playgrounds for children with different abilities. *Occupational therapy international*, 14, 144-55. DOI: 10.1002/oti.230.

Sando, O.J., Kleppe, R. och Hansen Sandseter, E.B. (2021). Risky Play and Children's Well-Being, Involvement and Physical Activity. *Child Indicators Research*, 14(4):1435–1451. <https://doi.org/10.1007/s12187-021-09804-5>

Sandseter, E.B. H. (2007). Categorising risky play—How can we identify risk-taking in children's play?. *European Early Childhood Education Research Journal*. 15(2), 237-252. DOI:10.1080/13502930701321733

Sandseter, E.B.H. (2009a). Affordances for Risky Play in Preschool: The Importance of Features in the Play Environment. *Early Childhood Education Journal*. 36, 439–446. <https://doi.org/10.1007/s10643-009-0307-2>

Sandseter, E. B. H. (2009b). Characteristics of risky play. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 9(1), 3–21. <https://doi.org/10.1080/14729670802702762>

Sandseter, E. B. H., & Sando, O. J. (2016). We Don't Allow Children to Climb Trees. *American Journal of Play* 8(2), 178-200. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1096921.pdf>

Sandseter, E. B. H., Sando, O. J., & Kleppe, R. (2021). Associations between Children's Risky Play and ECEC Outdoor Play Spaces and Materials. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(7), 3354. <https://doi.org/10.3390/ijer-ph18073354>

Sandseter, E. B. H. & Kleppe, L. (2024). Outdoor risky play. *Encyclopedia on Early Childhood Development*. <https://www.child-encyclopedia.com/outdoor-play/according-experts/outdoor-risky-play>

SFS nr: 2004:451. Produktsäkerhetslag. Sveriges riksdag.

SFS nr: 2010:900. Plan- och bygglag. Sveriges riksdag.

Stephenson, A. (2003). Physical risk-taking: Dangerous or endangered?. *Early Years*, 23(1), s. 35-43. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0957514032000045573>

Tangen, S., Olsen, A. & Sandseter, E. B. H. (2022). A GoPro Look on How Children Aged 17–25 Months Assess and Manage Risk during Free Exploration in a Varied Natural Environment. *Education Sciences*, 12(5), 361. <https://doi.org/10.3390/educsci12050361>

Wenger, I., Lynch, H., Prellwitz, M. & Schulze, C. (2024). Children's experiences of playground characteristics that contribute to play value and inclusion: Insights from a meta-ethnography. *Journal of Occupational Science*, 31(3), 405-432. DOI: 10.1080/14427591.2023.2248135

Örebro kommun. (2018). Lek på riktigt: Om att sluta bygga lekplatser och börja skapa rikare lekmiljöer. Örebro kommun. <https://www.orebro.se/download/18.5343a44a16a31b1864f2904/1557410812963/Lek%20p%C3%A5%20riktigt.pdf>

WEBBSIDOR

Boverket. (2022). *Regler för lekplatser och lekredskap*. <https://www.boverket.se/sv/byggande/sakerhet/barnsakerhet-och-personsakerhet/lekplatser-och-lekredskap/> [2024-12-10]

Boverket. (2023a). *Om Boverkets byggregler, BBR*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/boverkets-byggregler/om-bbr/> [2024-12-19]

Boverket. (2023b). *Produktsäkerhetslagen*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/tillsyn/exempel-pa-tillsynsomraden/lekplatser/produktsakerhetslagen/> [2024-12-19]

Boverket. (2023c). *Utmaningar och avvägningar i barnrättsarbetet*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/barnkonventionen/tillsammansarbete/utmaningar-och-avvagningar/> [2024-12-19]

Folkhälsomyndigheten, (2024). *Riskfylld utomhuslek har positiva effekter på barns hälsa*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/miljohalsa-och-halsoskydd/miljorelaterad-halsa/barns-utemiljo/riskfylld-utomhuslek-har-positiva-effekter-pa-barns-halsa/> [2024-12-20]

Outside play. (u.å.) *Go Play Outside!*. <https://www.outsideplay.org/> [2024-12-05]

BILDKÄLLOR

Alla illustrationer är illustrerade av författaren under framtagandet av denna studie, mellan perioden oktober till januari 2024.

Figur 6. Lantmäteriet. 2025. *Min karta*: Flygfoto. [online] Tillgänglig via: <https://min-karta.lantmateriet.se/> [Hämtad 2 januari 2025].

Figur 6. Lantmäteriet. 2025. *Min karta*: Nedtonad karta. [online] Tillgänglig via: <https://minkarta.lantmateriet.se/> [Hämtad 2 januari 2025].